

Saaka wvù Jee wvu εkumε Jisos no Maaku to Saηεε

Fiεε fî nu ê Nwa' Mak wvun e

Saaka wvù jee wvù Mak to saηεε wvun duηci le Jisos nu wee wvù to gee mwεεm bvuu keηke mvuηgay keejeme fiεε é fî enù no wvú jeme. Wvú to duηci mvuηgay mvun yî n'yεyi we le bô keebvu-use bonceendaa bo dεwle le, noo keelεεshi bibefe bi bonyii le. Jisos to teηe εkolε kew le wen nu wee wvù diee nu Waawee, ε wvú ε to keenya εkolε kew keeboyse bonyii. Diee din nu di nu ê ηwa' Dania le 7:3-14.

Mak yam ε saη ε è nu εkumε mwεεm mvù Jisos to gee efey mvù wvú to jemyi. Biba bi fokemεse ke ηwa' wvun e jeme εkumε mwεεm mvù to kooyεε bô Jisos yî kema ke fokemεse le, efey mvunciim no bó to taε wvú yî kentam e, bô no wvú to buyεε yî kpwe le, ben we.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

- 1:1-13 Keηkεwce ke saaka wvù jee εkumε Jisos e
- 1:14-9:50 Lemme di Jisos e ê keba kè Galilee le
- 10:1-52 ε Jisos nε Galilee γεν Jεlusalεm
- 11:1-15:47 Kema ke Jisos e ke kemεse le mbew Jεlusalεm e noo Jεlusalεm
- 16:1-8 Mbuy wvu Jisos yî kpwe le
- 16:9-20 εkumε no Jisos to duηcεε εkolε kew no wvú to buyεε yî kpwe le bô no wvú to benεε we

*Saaka wvù Jon Nlesejoo to fewci
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Wvun nu saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu wvù Waa Nyo'.

² Wvú to kεw kε no Yεsayā wvù wee ntum Nyo' to saηεε ε Nyo' gayte le,
“Yekε eyuw, me nu ηke enciinse wee wεm ntum é wvú esa fwe dvu wo,
wvù nu egeη eseysel je yo.

³ Diεw wee fuunke ηkpwaante le bó eseysel je Tata, enele é yí enù teyey.”

⁴ Nonεη, ε wee mvu wvù bó to teηe le Jon Nlesejoo ke mum ne buynεη ηkpwaante, no fewci é bonyii le bó ekumεη mvuntelem mvubole, é wen elese bó é joo wvu le Nyo' elεεshε bibefε bibole.

⁵ E bonyii mum no buyte é bontεw bo woη wvù Judea le tfuu noo é kelaante kè Jelusalεm e kecii gεne fô Jon e, seηe bibefε bibole, ε wvú mum leese bó é joo é Joo Joodan e.

⁶ Jon to jiise ndvú ε bó kene bô yvúw nyam mi yì bó teηe le kamεl, seenke kecaw cin ε bó kene bô jew nyam, diee ε è nu cúma bô ndoη.

⁷ Wvú to fewci, gayte le, “Wee mvu too é me ejim kuuke fele me, ε me mbaa ncim enηkocεη keηgvuwccε fokuse enfay laba we kε.

⁸ Me nleese ben ε è nu é joo, geenεη, ε wvú nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.”

*No bó to lesεε Jisos é joo bô no Satan to momte
wvú
(Mat 3:13-4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Kε εdiuw yoya le, ε Jisos nε Nasaleτ ê keba ke won e kè Galilee le, to ε Jon lese wvú ê joo ê Joo Joodan e.

¹⁰ Kε no Jisos to buyte ê joo nεn, mum yεn ε εbule yene ye, ε Keyoy ke Yuule no shiile too yî ye le diεwε εbembε le.

¹¹ Ε diεw jeme fowe le, “Wo nu Waa wεm, nu fitele fiem, ε me n'yuuke njon bô wo baay.”

¹² Ε Keyoy ke Yuule mum ge lo kan mwaan ε Jisos gεn no cee ηkpwaante.

¹³ Ε wvú no nu jó yî εdiuw e mbaanyε, ε Satan momte wvú. Wvú to nu jó nonεn bô nyám yi ηkpwaante, ε bonceendaa bo Nyo' le taale fô wvú le.

Ε Jisos tee bonyii bonεw le bó enù boom bew bo ηgoo le

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Ε bó ke nε koo Jon lese yew ncaw e. Ε è no nu εjim jodvu, ε Jisos gεn Galilee, no fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' jó.

¹⁵ Ε wvú no fewci, gayte le, “Kefew nu ε to wase ε kocεn, ε bvunfon bvυ Nyo' le nu wase nceencee. Ben ekumεn mvuntelem mvunεn, ebee saaka wvù jee wvun e.”

¹⁶ Ε Jisos ke no fele mbew Mamase yi Galilee le, yεn Semon bô waa bwee wvù Andulu le ε bó laanke kensan ê mamase le, no ηkieη wvubo to nu byé yi koolεεn.

¹⁷ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben ebù me le é me enge é ben ekoole wase ε è nu bonyii.”

18 Kaŋ mwaan, ε bó mum cine binsaŋ bibole, no bii wvú le.

19 Ε Jisos ke dioo keŋci gene fwe, yen Jεm bó waa bwee wvù Jon e, bò to nu boom bo Σεβεdee le, ε bó bó nu ê kekoŋ e tumci binsaŋ.

20 Ε Jisos mum tee lo ten bó. Ε bó cine icee bó le ê kekoŋ e bó bonyii bò bó to joε é bó elemte bó le, mum no bii wvú le.

*Ε Jisos bvuse keyoy kè yiile yî wee le
(Luk 4:31-37)*

21 Ε bó bo Jisos ne γεν ê kelaante kè Kafana'um. Ε è ke no nu diuu di mbam e, ε Jisos mum γεν lo yew bunle le no γεεyi bonyii dvú.

22 Ε bonyii no yuuke keŋke lo nghaw yî n'γεεyi we le, njefo wvú to γεεyi diewe wee wvù keŋke mvunɔgay mvu n'γεεyi le. Ke wvú to γεεyi diewe no bonyii bò duŋci bonci bo Nyo' le to ké no γεεyi ke.

23 Ke sekedvu, ε wee mvu ne fεse yew bunle yidvu le, ε è to nu wee ε keyoy kè yiile nu yî ye le.

24 No wvú ley dvú, mum wam le, “Jisos wvu Nasaleτ, wo fii la ê bese? Wo to keelεse bese le? Me ηkee naa wo. Ε nu wo wvudvu wvù yuule wvù ne fô Nyo' le.”

25 Ε Jisos kan keyoy kè yiile kedvu, gay le, “Ban lo, buy yî wee wvun e.”

26 Ε keyoy kedvu mum ge ε wvú gbwe fokuse no taake, ε kí fuŋ foweεwe, mum buy yî ye le.

27 Ε bonyii yen nonen, ε diuw yum bó, ε bó no ghayte εbonεbon biite le, “Fin nu la? Ε nu n'γεεyi mvu wvu fwε le? Wee wvun keŋke mvunɔgay kane naa noo biyoy bi yiile ε bí yuuke wvú le.”

28 Kaŋ mwaan, ε saaka wvu ekumε Jisos saanƙen gen bontεw bocii bo ê keba kè Galilee le.

*ε Jisos fε bonyii bo bincem e nteen
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)*

29 ε Jisos ke buy yew bunle yidvu le, gen yew dvu Semon bô Andulu, ε Jem bô Jon nu bô bó.

30 ε to nu ε mwεse Semon jiime, cemte bô ken'ya'. Ke no Jisos ley yew, ε bó mum see lo ê wvú ekumε kpwoon wvudvu.

31 ε Jisos gen fô wvú to jiime, jicε wvú le yí kebo le, cake wvú we. ε ken'ya' kedvu mum cinε wvú le, ε wvú ja we, taa fiεε ε bó die.

32 ε è ke no nu ekiεguu εbvubwε no diuu to seeyi, ε bó no too bô bonyii bocii bô to cemkene noo bonyii bô bonceendaa bo dεwle le to njiŋsene bô bó fô Jisos e.

33 ε kelaante kedvu kecii tase ê fwese.

34 ε wvú fε bonyii nteen bô to keŋke bincem jεεy jεεy, bvuu bvuse bonceendaa bo dεwle le nteen yí bonyii bomew e. ε wvú dioo bvuse, saa ebee le bonceendaa bodvu ejemyi lo ke, njefo bó to kee wee wvù è nu wvú.

*ε Jisos fewcε diεw Nyo' Galilee
(Luk 4:42-44)*

35 ε è ke no nu kebitele, ε Jisos ja we, buy gen bvudvuu bvumew e wvú embeŋ no bunlee.

36 ε Semon bô bonyii bô bó to nu, shεε buy gen keegom wvú.

37 ε bó yen wvú le, gay ê wvú le, “Bonyii bocii nu ε shεε ε no gomte wo.”

38 Ε Jisos tfuse fiew ê bó λε, “Beene edaηsen egen bontew bomew e wvu λε è nulo é me enfewce ten diew Nyo' jó. Ε nu fiεε fi me nto nje fi.”

39 Ε wvú mum no ghane keba kè Galilee le kecii fewci diew Nyo' yéw bunle yibole, bvuuse bonceendaa bo dewle le yî bonyii le.

*Ε Jisos fε wee ε wvú cemte bô ntun wvu baay
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)*

40 Ε wee mvu wvú to cemte bô ntun wvu baay ke ne to, tum ενvuw ê Jisos ejise, λεκε wvú gay λε, “Wo nulo efε me é me en'yuule, é wo fen kooηke lo.”

41 Ε shen koo Jisos, ε wvú neke kebo kum wvú le, gay ê wvú λε, “Me ηkooηke lo, bonen λε, eyuule.”

42 Kaη mwaan, ε ntun wvu baay wvudvu mum cine wvú le, ε wvú bonen mum no yuule.

43 Ε Jisos mum gay λε wvú egenè lo, looce ciise lo ê wvú,

44 gay λε, “Ε yenè fo wo esee ê wee κε. Geenen, gene eduηce ekole kuw ê cee ncese, emum enya nnya yî Muses to gayεε λε wee keηke keenya keeduηce ê bonyii λε wen nu ε bonen wase yî ntun wvun e ε no yuule.”

45 No Jisos ciise nonen, ε wee wvudvu kaa no gene bwaashi lo fiεε fidvu. Ε saaka wvudvu saanken, ε je faηε yaa bvuu nu dvú yî è nulo é Jisos eley kelaante le endan κε. Ε wvú mum mey κε wase no nu ηkpwaante, ε bonyii nen'yi mondvuum e mondvuum e, too fô wvú le.

2

*Ɛ Jisos fɛ wee ɛ wvú ɛ kpwe keba kemwaan
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)*

¹ Ɛ ɛdiuw ke dīoo genci, ɛ Jisos kase tu jim Kafana'um. Ɛ bonyii yuw ɛ wvú nu wase fô yew e,

² Ɛ bó mum to tase fô nteen, ɛ je fanɛ yaa nu dvú fô yì è nulo é wee tome ɛkalɛ naa noo ê yew fwese ɛɛ. Ɛ wvú no fewci diɛw Nyo' ê bó.

³ Ɛ bonyii bomew ke nɛ no too bonɛw bô wee mvu fô wvú le ɛ bó ɛ shfumɛ ê fikɛɛy e, ɛ wvú ɛ kpwe wase keba kemwaan.

⁴ Ɛ fí ghaw keeley gɛn bô wvú fô wvú le njefo bonyii to faci baay. Ɛ bó mum ben ɛ è nu ê yew we, too keyɛy. No bó tolɛɛ nonɛn, mum shike wee wvudvu ê fiɛ fi wvú to jiime jó le.

⁵ Ɛ Jisos yɛn no bó nu ɛ lese fitele yî ye le, ɛ wvú mum gay ê wee wvú to nu ɛ kpwe keba kemwaan wɛ ɛ, “Nsaa yɛm, me nu ɛ nɛɛshɛ wase bibefɛ biuw.”

⁶ Ɛ bonyii bomew bô to duŋci bonci bo Nyo' le bô to nu fô yuw nonɛn, mum no wvukene ê mvuntelem e, biite ɛ,

⁷ “Wee wvun jemyinɛn nɛɛ le? Wvú joo bvudvuu bvu Nyo' le. Ɛ nu yɛɛ dvú wvú nulo elɛɛshɛ bibefɛ ɛfey Nyo' maan?”

⁸ Ɛ Jisos mum kiɛɛ lo ê fitele fiew e fiɛ fi bó to kpwaake, mum bife ê bó ɛ, “Ben sɛ kɛŋke kfuu ban bonkpawɛɛ ê mvuntelem mvunɛn e nɛn nje la?”

⁹ Fi cekey keegay ê wee wvun nu fi la? Keegay ɛ me nu ɛ nɛɛshɛ wase bibefɛ biew, nuu ɛ wvú ejo fikɛɛy fiew egɛne ɛ?

10 Geenen, me nu enge é ben ekiεε le wee wvù diee nu Waawee keηke mvunḡay fokuse fen keeεεshε bibefε.” Ε wvù mum gay ê wee wvù to nu ε kpwe keba kemwaan wε le,

11 “Me njemyi ê wo, ja we ejo fikεεy fiuw egεne fô yew e.”

12 Ε wvù mum ja we, jo no buyte ε bonyii bocii taale wvù. Ε bó taa nen, ε diuw yum bó, ε bó no tumte monḡum mo Nyo' le, gayte le, “Bese ke baa yen wase kfuu fin fiεε le ke.”

*Ε Jisos tee Lεwe le wvù enù waa we ηḡoo
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)*

13 Ε Jisos ke bvuu ne ḡen mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le to fô, ε wvù no yeεyi bó.

14 Ε wvù ke ne dioo ḡene, yen Lεwe wvù waa Alfiyus e, ε wvù ε shii fô bvudvuu bwew bvu lemme le, ε no fii shile. Ε Jisos gay ê wvù le, “Ε bii me le.” Ε wvù mum ne we no bii wvù le.

15 Ε Jisos bô boom bew bo ηḡoo le ke ḡen no diekene yew dvu Lεwe bô bonyii bò to fii shile noo bonyii bomew bò befe ten. Kfuu ban bonyii to ké no bii wvù le naa nteen.

16 Ε Bofalasii bò to duḡci bonci bo Nyo' le yen no Jisos diekene bô bonyii bò befe noo bò to fii shile, mum bife ê boom bew bo ηḡoo le le, “Ε nu nje la wvù wvù diekene bô bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew?”

17 Ε Jisos yuw no bó bife, gay ê bó le, “Ke bonyii bò temyi ké no gomte wee εfuwε ke. Ε ké no gomte bò cemkene. Ke me nto keentee bonyii bò nu teytey ke. Me nto keentee ε è nu bò befe.”

*Ekumε keebamte mwεεm mvudien
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

18 Ε è ke no nu, ε boom bo Jon e bo ηgoo le, noo bo Bofalasii le bamte mwεεm mvudien. Ε bonyii bomew mum to bife ê Jisos λ, “Ε nu nje la wvù boom bo ηgoo le bo Jon e, noo bo Bofalasii le bamte mwεεm mvudien, ε boom buw bo ηgoo le yaa bamte κε?”

19 Ε Jisos tfuse ê bó λ, “Ε nulo é bó ebe bonyii bô bvujen é bó egεn ebvuu ebamte mwεεm mvudien ε cee bvujen nu bô bó? Κε è nulo é bó ebamte mwεεm mvudien ε wvù nu bô bó κε.

20 Geenεn, kefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekεw eshee mbam mwεεm mvudien kefew kedvu le.

21 Κε wee nulo ejo njaw ndvu yi fiε, etumcε ndvu yi yvum dvú κε. Ε wvù ge nonεn, é njaw ndvu yidvu ke emεse esaa lo ndvu yi yvum yidvu, é kebuw kè nu fó emεse ekuw efey lo no kí be shee nu.

22 Κε è nulo tεn é wee ejo mbvuum mo monfεm, egεε ê gham mbvuum wvù bó kene bô jew nyam e, * ε wvù ε yvumεn wase κε. Ε wvù ge nonεn, é mbvuum mo monfεm modvu ke ekoo, esawyε gham wvu yvum wvudvu, é mbvuum bô gham ela εcici. Fi λεη nu λ, bó κεηκε keegεε mbvuum mo monfεm κε ε è nu ê gham wvu fwε le.”

*Ekumε diuu di mbam e
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

2:18 Mat 6:16-17; 11:18-19; Luk 7:33-34   2:19 Mat 9:15   * 2:22
Gham mbvuum nu ε Bojuu to ké kene ε è nu bô jew nyam.

23 $\text{\textcircled{E}}$ to nu diuu di mbam e dimew, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Jisos bô boom bew bo $\eta\text{\textcircled{g}}$ oo le no læne fele $w\text{\textcircled{\epsilon}}\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ gin wvumew e. $\text{\textcircled{E}}$ boom bew bo $\eta\text{\textcircled{g}}$ oo le $k\text{\textcircled{\epsilon}}$ w no sumyi $bic\text{\textcircled{\epsilon}}\text{\textcircled{\epsilon}}$ diee.

24 $\text{\textcircled{E}}$ Bofalasii $y\text{\textcircled{\epsilon}}$ n, bife $\hat{\text{\textcircled{\epsilon}}}$ Jisos $\text{\textcircled{\epsilon}}$, “Tata, taa $\text{\textcircled{\epsilon}}$ y $\text{\textcircled{\epsilon}}$ n, $\hat{\text{\textcircled{\epsilon}}}$ nu nje la wvù boom buw bo $\eta\text{\textcircled{g}}$ oo le gee $fic\text{\textcircled{\epsilon}}\text{\textcircled{\epsilon}}$ fi nci baa bee $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wee ege diuu di mbam e?”

25 $\text{\textcircled{E}}$ Jisos bife $t\text{\textcircled{\epsilon}}$ n $\hat{\text{\textcircled{\epsilon}}}$ bó $\text{\textcircled{\epsilon}}$, “Ben ke baa tan wase $\hat{\text{\textcircled{\epsilon}}}$ Nwa' Nyo' le no j $\text{\textcircled{\epsilon}}$ n to yuu Nfon Dawe bô $\eta\text{\textcircled{g}}$ oo ye $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvù ge le?”

26 $\text{\textcircled{E}}$ to nu kefew kè Abiata to nu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kol $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ke bocee ncese le, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Dawe ley yew Nyo' le jo $bl\text{\textcircled{\epsilon}}\text{\textcircled{\epsilon}}$ d wvù bó to gee ncese dvù fô Nyo' le, die bvuu nya $t\text{\textcircled{\epsilon}}$ n $\eta\text{\textcircled{g}}$ oo ye dvù, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ è to nu nci fo wee edie $bl\text{\textcircled{\epsilon}}\text{\textcircled{\epsilon}}$ d wvudvu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fey bocee ncese.”

27 $\text{\textcircled{E}}$ Jisos mum $m\text{\textcircled{\epsilon}}$ se gay $\hat{\text{\textcircled{\epsilon}}}$ bó $\text{\textcircled{\epsilon}}$, “Nyo' to g $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ke diuu di mbam e nje wee. Wvù to baa bom wee nje diuu di mbam e $k\text{\textcircled{\epsilon}}$.”

28 Non $\text{\textcircled{\epsilon}}$ n, wee wvù diee nu Waawee nu Cee $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kol $\text{\textcircled{\epsilon}}$ naa noo wvu mbam.”

3

$\text{\textcircled{E}}$ Jisos f $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wee $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kebo kew $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kpwe

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 $\text{\textcircled{E}}$ Jisos ke bvuu $g\text{\textcircled{\epsilon}}$ n ley yew bunle le. $\text{\textcircled{E}}$ wee mvu nu dvù $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kebo kew $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kpwe.

2 $\text{\textcircled{E}}$ bonyii bomew bô to nu dvù no gomte $fic\text{\textcircled{\epsilon}}\text{\textcircled{\epsilon}}$ fi bó etey yî Jisos e, mum lun $\text{\textcircled{\epsilon}}$ jise yî ye le no taale laa wvù nu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ f $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wee wvudvu diuu di mbam e $\text{\textcircled{\epsilon}}$.

3 $\text{\textcircled{E}}$ Jisos gay $\hat{\text{\textcircled{\epsilon}}}$ wee wvù kebo to nu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kpwe $w\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$, “Ja we eto $f\text{\textcircled{\epsilon}}$ n.”

2:23 Dito 23:24-25   2:24 Ksm 20:8-10   2:25 1Sam 21:1-6; L $\text{\textcircled{\epsilon}}$ w 24:5-9   2:27 Dito 5:14   2:27 Mat 12:1-14; Luk 13:10-17; 14:1-6; Jon 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16   3:1 2:27-28

⁴ No wvú toε, ε Jisos bife ê bonyii le, “Fieε fi nci nu ε bee le wee ege diuu di mbam e nu fi la? Keege fieε fi jee, nuu fi befe le? Keeboyse wee, nuu keeyu lo le?” ε bó cife.

⁵ ε Jisos ton'yε shém bô bó, taa bó bocii kenεn, ε shen koo wvú yî mvuntelem mvubole mvù yiile le. ε wvú gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe wε le, “Nεke kebo kuw.” ε wvú nεke ε kí mum bonεn.

⁶ ε Bofalasii mum buy, γεν lo kan mwaan ε bô bo ηgoo bonyii bo Nfon 'Elod e jo nsey no è nulo é bó ege σε yu Jisos.

ε bonyii no nen'yi biba bicii too fô Jisos e

⁷ ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le mum nε jó γεν fô Mamase yî Galilee le. ε kebombom ke bonyii le ke baay bi wvú le. ε bomew bonyii to nε keba kè Galilee bô kè Judea le.

⁸ ε bomew to nε Jεlusalεm, bomew keba kè Idumea le, bomew Joo Joodan wvuke, bomew biba bì Taya bô Sidon e. Kebombom kedvu to to nonεn njefo bó to yuuke mwεεm mvù wvú to gee mvunciim.

⁹ ε Jisos nε gay le boom bew bo ηgoo le egom kekon eseyse egεε é wen eley jó fo kebombom ke enε efacε wen.

¹⁰ Wvú to gay nonεn njefo wvú to nu ε fε wase bonyii nteen, ε bonyii bo bincεm e bεε ke too keekum wvú le.

¹¹ ε bonyii bò biyoy bì yiile to njiηsene bô bó ké yεn Jisos e mum no gbwekene fwe dvu wvú wamte gayte le, “Wo nu Waa Nyo'.”

12 No bó wamte nonεn, ε Jisos loocε ciise lo ê bó
 ε fo bó ege é bonyii kiεε wen κε.

*ε Jisos baa bonyii yuufe ncow bofεε le è nu boom
 bew bo ntum e*

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 ε wvú ke nε ben γεν yí kum e, tee bonyii bò
 wvú to shieele ε bó to fô wvú le.

14 ε wvú baa bonyii yuufe ncow bofεε, tee bó le
 boom bew bo ntum e, * wvu le hô bó enù, é wen
 etumte bó ε bó ghane fewci diεw Nyo',

15 bvuu κεηκε mvungay keebvuse bonceendaa
 bo dεwle le yí bonyii le. †

16 Bonyii bodvu to nu: Semon, wvù wvú to nyaε
 diee diεw dimew le Bitá.

17 Jεm hô waa bwee wvù Jon bò to nu boom bo
 Σεβεdee le, bò wvú to nyaε diee ê bó le “Boanεγεε”
 di nu le, “Boom bo jan yí baykene le.”

18 ε bomew nu Andulu, Filew, Batolomu, Matio,
 Toma, Jεm wvù waa Alfiyus, Tadio, Semon wvù to
 nu wee ηgoo Bosεlot, ‡

19 noo Judas Iskaliot wvù to ghanεε gese Jisos.

*ε bonyii no duu le Bεlsebu wvù nfon bonceendaa
 bo dεwle le nu yí Jisos e*

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 ε Jisos ke nε γεν fô wvú to cee, ε kebombom ke
 bonyii le bvuu tase fó, ε hô boom bew bo ηgoo le
 fanε yaa κεηκε naa lo je keediekεn κε.

3:12 1:34; Luk 4:41 * **3:14** Kε boηwa' bo boyvuum bomew κεηκε
 njeme wvù le, “Tee bó le boom bew bo ntum e” κε. † **3:15** Boηwa'
 bo boyvuum bomew nu ε bise fεn le, “ε bó efele tεn bonyii bo bincεm
 e.” **3:16** Lem 1:13; Jon 1:40-44 ‡ **3:18** Bosεlot to nu Bojuu bò to
 tomte won, diuu keebvuse yí ηγεw e can bonyii bo Lum e.

²¹ Ɛ kfuu diew ke dioo yuw, mum gen keejo wvú njefo bonyii to duu le wvú ghaanene lo.

²² Ɛ bonyii bò to duŋci bonci bo Nyo' le bò to nen'yee Jelusalem bow jó no gayte le, “Belsebu nu yî ye le, Ɛ wvú bvuuuse bonceendaa bo dewle le nen Ɛ è nu bô mvuŋgay mvu nfon bonceendaa bodvu le.”

²³ Ɛ Jisos ben bó, bife ê bó ê ŋgan e le, “Ɛ nulo é Satan ebvuu ebvuuuse ekole kew yî wee le nee le?”

²⁴ Ɛ ketum ne Ɛ gawsen Ɛ no diuu ekinekin, kí saa ke eleem ke.

²⁵ Yew é ne Ɛ gawsen Ɛ no diuu eyineyin, yí saa ke eleem ke.

²⁶ Nonen, é Satan ne Ɛ gawsen bô ŋgoo ye Ɛ no diuu ebonen, wvú saa ke eleem ke, é emum enu kemese kew.

²⁷ Geen, ben ekeè le ke wee nu dvú wvú nulo eley yew dvu ntemmvuŋgay, ekuu mwem mwew keceey elewte dvú, se wvú Ɛ yaw Ɛ kay ntemmvuŋgay wvudvu Ɛ se kuu ke.

²⁸ Ɛ me ensee ê ben keceey le, Nyo' nulo eleshē mwem mvù befe noo díew yì befe yicii yì bonyii jemyi. §

²⁹ Geen, é wee jeme díew yì befe ekume Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' eleshē ke, njefo wvú nu Ɛ ge kebefē Ɛ è nu kè mey lo.”

³⁰ Jisos to jemyi nonen njefo bonyii bodvu to duu le keyoy kè yiile nu yî ye le.

*Bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)*

3:21 3:31; Jon 7:5   **3:22** Mat 9:34; 10:25   **3:27** Yesa 49:24

§ **3:28** Bonyii nteen yene le mwem mvù befe noo díew yì befe yin nu Ɛ bó jemyi ekume Nyo'.   **3:30** Jon 7:20

³¹ Ε bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e mum fese, leem εkfun, tum wee λε wvú etee wvú.

³² Ε to nu ε kebombom ke bonyii le ε shii ε gem wvú ε tase. Ε bó gay ê wvú λε, “Bwoo bô boom bo bwoo le gomte wo εkfun.”

³³ Ε Jisos bife λε, “Bwεεm bô boom bo bwεεm e nu baa?”

³⁴ No wvú bife nonen mum jinε bonyii bô to shileε gem wvú ba, gay λε, “Bwεεm bô boom bo bwεεm e ban.

³⁵ Wee tfuu wvú gee fiεε fi Nyo' gomte, nu wvú wvú nu waa bwεεm bô jεme yεm noo bwεεm.”

4

Ngan εkumε wee wvú to tfumyi ηgow (Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Ε Jisos ke bvuu κεw no γεεyi bonyii mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le ε tase fó nen ghemm. Ε wvú mum nε wase ley shii ε è nu ê kekon e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ηgem joo le ê ηkpwaante.

² Ε wvú no γεεyi bó bô mwεεm nteen ê bongan e. Ε wvú nε ma ηgan mvu ê bó λε,

³ “Ben eyekε eyuw, wee to nu ε laa keegen etfume ηgow.

⁴ Ε wvú ke dīoo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε mvunyiim to tacε die.

⁵ Ε yimi ηgow gbweken fô bvudvuu bvυ εta le ε nshε yaa nu fó ntay κε. Ε yί mum yanσen buy njefo κε nshε to nu fó ntay κε.

⁶ Ε mvum ke dioo ekew ebaa, mum sunj ηgow yidvu ε yí yowlen, njefo yí to baa cime gηη κε.

⁷ Ε yimi ηgow gbweken ê bisafe le. Ε bisafe bidvu ke ku mum banj ηgow yidvu ε yí fanε yaa eyum mvuntam κε.

⁸ Ε yimi ηgow gbweken ε è nu yí nshε yì jee le, ke buy, ku yum, duu fey no bó to tfumyεε, ε jise di ηgow e yumte ejise mbaanshε, dimew ejise mbansoocaa, dimew ejise gbwee.”

⁹ No Jisos ma nonen mum mese le, “Wee wvù keηke bitem ε wvú yuw.”

*Shiee wvù Jisos to jemyi ê bonjan e
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Ε Jisos ke dioo nu wase wvú emben, ε bonyii bomew bò bó to nu noo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε bife ê wvú ekume ηgan wvudvu.

¹¹ Ε wvú tfuse ê bó le, “Ε nu ê ben bò Nyo' nu ε dunce wase kenyile ke bvunfon bwew e. Geenεn, fô bonyii bomew e nu ε fiεε ficii nu κε ε è nu ê bonjan e,

¹² wvu le bó ke etaale naa ntay, geenεn yaa yene κε, ke eyeke naa ntay, yaa yuuke κε. Ε fí nu nonen wvu le fo bó ke ekumen mvuntelem mvubole, é Nyo' elεshε bibefe bibole.”

*Fiεε fi ηgan wvù Jisos to maε dunji
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Ε Jisos ne bife ê bonyii ba le, “Fí nu le ben baa kιεε fiεε fi ηgan wvun jemyi le? Ε ben baa kιεε wvun, é ben ke ekiεε bomew bonjan neε le?

¹⁴ Ngow yì wee wvudvu tfumyεε nu diεw Nyo'.

15 Ngow yì gbweε ê je nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', ε Satan mum to lo kaη mwaanη bvuse diεw yidvu fô mvuntelem mvubole.

16 Ε ηgow yì gbweε fô bvudvuu bvυ εta le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', fiisεn lo kaη mwaanη bô njoη,

17 geenen, ε yí baa cime geη fô mvuntelem mvubole ke. Ε yí moocε ke fô caan, é ηgew ke dioo ε to, keηεε bonyii bon ε è nu bikaa ê bó ejim nje diεw yidvu, ε bó mum tfuw lo bikaa kaη mwaanη.

18 Ε ηgow yì to gbweε ê bisafe le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo',

19 ε ken'yaηyaη ke ekumε mweεm mvυ yí woη wvun e, bô shiee bvukukε noo shiee mweεm mvumew mum tase baη diεw yidvu ε yí laayε εcici.

20 Ngow yì gbweε yí nshε yì jee le ε mum ε no nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', fiisεn, no gee no yí gomte gene lo fwe fwe, ke diεwe ηgow e fò yí ε yum ejise mbaanshε, yimi ejise mbaηsoocaaη, yimi ejise gbwee.”

Ekumε ken'yeese

(Luk 8:16-18)

21 Ε Jisos nε bife le, “Wee ké leyte bô ken'yeese yew kfukε bô ηkaa, keηεε lese εgaaku le? Ke wee ké leyte dvú tome ε è nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yeese yí dvú le le?”

22 Ben ekeè le fiεε ficii fi nu ê nnyile le nu ε bó to nyile le bó ke ege é fí eyenε, é fi nu ejim ejim ficii é bó ege é fí ebuy εmwa.

23 Wee wvù keηke bitem, ε wvú yuw.”

24 Ε Jisos bvuu gay ε, “Ben dioo yeke diεw Nyo' no yeke ntay, ekeε ε je yì wee yeke jó nu no Nyo' nu ke efew σε nya ê mwεten, ε wvú nu ke enya naa fesεn lo.

25 Wee wvù κεηκε fiεε nu ε bó nu ke ebise. Ε wee wvù yaa κεηκε κε fiεε nu ε naa fi caan fi wvú κεηκε nu ε bó nu ke efi lo ê wvú.”

Ngan ekumε ηgow no yí ké no kuu

26 Ε Jisos bvuu jeme ε, “Bvunfon bvυ Nyo' le nu diεwε ηgow fò wee ε tfume wεne.

27 Ε ké dioo nu εntαη ε wvú no leete, é εκfuη ké yuu ε wvú ne we. Ε ηgow yidvu ké buy no kuu, ε wvú yaa cim kee laa yí gee νεε σε kuu ε,

28 ε è gee κε nshe ε yí σε kuu. Ε yí ké ne yaw low, ne fó nya bikem, ké ne fó tum εjise.

29 Ε yó ké dioo ε be, é wvú mum jo finyo ley wεne, njefo kefew ke ηgbwele le nu ε kocεn wase.”

Ngan ekumε kfuu ηgow fintam fimew

(Mat 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

30 Ε Jisos bvuu ne gay ε, “Ε nulo é beene efewsεn bvunfon bvυ Nyo' le bô la? Ε nulo é beene efewsεn bô ηgan wvù la?

31 Bvú nu κε diεwε kfuu ηgow fintam fimew, * fi ηoynene εjise fele mvuηgoke mvunciim fokuse fεn. Ε wee ké tfume wεne,

32 ε yí ku, yιη fey bite bicii bì bó tfumyi wεne, ε tíεw ye fanκεn no nyaa kendvuη, ε mvunyiim mvù bile we nulo eyoote yéw yí dvú le ê kendvuη kedvu le.”

4:24 Mat 7:2; Luk 6:38   4:25 Mat 25:29   4:27 Jem 5:7; Mwm 14:14-15   * 4:31 Fintam fin nu ê díεw bala le ε, «mustard».   4:32 Esek 17:23

33 Ε νεε no Jisos to fewci diεw Nyo' ê bonyii ê bonḡan e diεwe ban e, ê je yì è nulo é bó eyuw e.

34 Κε wvú to ké jeme fiεε ê bó σε è nu ê nḡan e κε. Geenεn, é wvú ké dioo nu wase bô boom bew bo nḡoo le εbonεbon, mum mεse yuuse bonḡan bodvu bocii ê bó.

Ε Jisos wam nffum
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Ε Jisos γεεyi bonyii εbvubwe, ε è ke dioo nu fokieḡuu, ε wvú gay ê boom bew bo nḡoo le ε, “Beene elente mamase eḡεn kewvu keki.”

36 Ε bó mum cinε kebombom ke bonyii le kè to nu fó le, ley ê kekoḡ kè Jisos to nu wase jó kie le, ε bô bó no leenci, ε bikoḡ bimew bii bó le.

37 No bó to leenci, ε nffum wvu baay ne σεσε κεw no bvuyte joo ε yí leyte ê kekoḡ e gomte keeyiḡεn.

38 Jisos to nu ê kekoḡ e εjim leete, ε wvú ε jike εkolε yì mbwaan e. Ε bó ḡεn no kamsee wvú gayte le, “Wee n'γεεyi, kpwe gomte keejo beene nen ε wo yaa ghayte κε le?”

39 Ε Jisos kamse, wam nffum wvudvu, gay ê joo le, “Ε nù nyεkeey.” Ε nffum wvudvu mum lu, ε mondvuum cife nen ndvumm.

40 Ε wvú mum bife ê boom bew bo nḡoo le ε, “Ben fane la? Ben baa lese wase fitele yì γεm e le?”

41 Ε ye βεm bó, ε bó no ghayte εbonεbon le, “Wvun wee nu wvù νεε, wvù naa nffum bô joo yuuke wvú le?”

5

*Ɛ Jisos bvuse bonceendaa bo dɛwle le yî wee le
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Ɛ Jisos bô boom bew bo ŋgoo le lente mamase yidvu buy wvuke, keba ke bonyii bo Gɛlasen e.

² No wvú to buyte ê kekon e, ɛ bô wee mvu tasen ɛ keyoy kè yiile njɪnsene bô wvú, ɛ wvú buy ê ditfum dì bó to dweyte bonyii jó le.

³ Wee wvudvu to ké no cee ê ditfum didvu le. Ɛ wee yaa to nu dvú wvù nulo ebvuu ekay wvú ɛ è cim nu naa bô ncaw kɛ.

⁴ Bokaŋ nteen nu ɛ bó to ké leese wvú ê difwan e, kay can ye bô boncaw, ɛ wvú sumyɛ boncaw bodvu, sawyɛ difwan. Kɛ wee to nu dvú wvù nulo ejice wvú le kɛ.

⁵ Wee wvudvu to ké no kale ê ditfum didvu le bene buyte yî dikum e entaŋ bô emvunsheen, wamte, kaashi ye ye bô eta.

⁶ No wvú yɛnɛɛ Jisos e bɛɛ ncejole, lewte to tum ɛnvuw ê wvú ejise,

⁷ wam foweɛwe le, “Jisos Waa Nyo', Nyo' wvù nu Ekole ke Mwɛɛm Mvunciim e, wo fii la ê me? Me nleke lo wo ê diee di Nyo' le le fo wo enya ŋgɛw ê me kɛ.”

⁸ Wvú to jemyi nonɛn, njefo Jisos to nu ɛ wam wase le, “Keyoy kè yiile kin, buyɛ lo yî wee wvun e.”

⁹ Ɛ Jisos bife ê wvú le, “Diee diuw nu yɛɛ.” Ɛ wvú tfuse le, “Diee diem nu kebombom, njefo bese duule lo.”

¹⁰ No wvú tfuse nonɛn, mum lɛkɛ Jisos shiee le le fo wvú ekuŋ bowen keba kedvu le kɛ.

11 Ε to nu ε ηγοο βοηκυνyam diekene yî mβεke le fô.

12 Ε biyoy bì yiile bidvu mum λεκε Jisos λε, “Ciinse bese ε è nu ê βοηκυνyam boba le é bese eley yî bó le.”

13 Ε Jisos bee. Ε biyoy bidvu mum buy yî wee wvudvu le, γεν ley yî βοηκυνyam e. Ε ηγοο yidvu to nu βοηκυνyam διεωε bontfuke boφεε le. Ε bó σεν, bow ê ηκοη e, shii ê mamase yidvu le, λε jó.

14 Ε bonyii bò to ceυte βοηκυνyam bodvu ja fô, φεε lo, γεν see saaka wvudvu εlaante bó ê bontεw bo jó le. Ε bonyii no yuuke, buyte keeto eyen φεε fi to kooyεε le.

15 Ε bó to fô Jisos to nu, γεν wee we wvù kebon-bom ke bonceendaa bo δεwle le to shee njinsene bó wvú, ε wvù ε shii fô, ε jise ndvú, ε bvufee bwew ε kase wase ε tu fô. Ε bó fan baay.

16 Ε bonyii bò to γενεε φεε fi to kooyεε le, mum no seje ê bó no fí to kooyεε bó wee we noo ηγοο βοηκυνyam ba.

17 No bó yuw nonen, κεw no λεke Jisos λε wvù ene gbwen bowene.

18 Ε Jisos dioo leyte ê kekoη e, ε wee wvù bonceendaa bo δεwle le to buyεε yî ye le we mum no λεke Jisos λε bó wen egene.

19 Ε Jisos tun, gay ê wvú λε, “Ε γενè ε è nu fô yew e, egen esee ê bonyii buw φεε fi Tata ge fô wo le, bó no wvú nu ε cam shen fô wo le.”

20 Nonen, ε wee wvudvu mum nε, γεν no ghane won wvudvu le tfuu wvù bó to teje λε Bilaante bi Yuufe le, seje φεε fi Jisos ge fô wvú le. Ε bonyii no yuuke, κεηke lo ηghaw.

Ekume waa Jaylus noo kpwoon mvu wvù to kumεε

*ndvu Jisos e bonen**(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ E Jisos kase lente ê kekonj e tu kewvu keki no nu mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le bvuu tase fô.

²² E cee ekolε yew bunle mvu mum nε to fô, ε diee nu Jaylus. No wvú yεn Jisos e, gεn gbwe ê wvú εjise,

²³ lεkε wvú shiee le gay le, “Waa wεm wvu caan wvù kpwoon kpwee lo. Kee wo, to kε ekum wvú le é wvú ebonen fo wvú ekpwe.”

²⁴ E Jisos mum nε ε bô wvú no gεne, ε kebombom ke bonyii le shfumte bii faci Jisos.

²⁵ Kpwoon mvu to nu εnte jo kebombom kedvu ε wvú ε cεm wase bô kencεm ke bokεnε le bilum yuufe ncow bifεε.

²⁶ Wvú to nu ε yεn wase ηgεw can bonyii bo bifuu le nteen, jewse fiεε ficii fi wvú to kεnke, ε mwεεm foo kε gεne lo.

²⁷ No wvú to nu ε yuw wase ekumε Jisos, ε wvú mum to ê wvú εjim ê kebombom εnte, kum ndvu ye le,

²⁸ njefo wvú to gayte fô fitele fiew e le, “E me ncim enkum kε naa ε è nu ndvu ye le, tu me ε mbonen wase.”

²⁹ No wvú to kumεε nonen, ε kencεm kew mum semε lo kanj mwaanj. E kpwoon wvudvu yuw tεn ye ye le le wen nu ε bonen.

³⁰ E Jisos dīoo yuw ye ye le le mvuηgay nu ε buy yī wen e, ε wvú banke ye kanj mwaanj, bife ê bonyii le, “E kum yεε ndvu yεm e?”

31 Ɛ boom bew bo ηgoo le tfuse ê wvú le, “Wo yene Ɛ kebombom ke bonyii le faci wo, Ɛ wo bvuu biite wee wvù kum wo le le?”

32 Ɛ Jisos mɛy kɛ no taale kɛnene keeyɛn wee wvù kum wvù le.

33 Nonɛn, Ɛ kpwoon wvudvu no wvù to kee fiɛɛ fi to kooyɛɛ bô wvù, Ɛ wvù mum to, fane, ciinke, tum ɛnvuw ê Jisos ejise see keceey kew kecii ê wvù.

34 Ɛ Jisos gay ê wvù le, “Waa wɛm, fitele fiuw fi wo lese yî yɛm e nu Ɛ ge wase wo Ɛ bonɛn. Ɛ genè ntay. Kencɛm kuw ka wa lo nɛn.”

35 Kɛ no Jisos to bɛɛ jemyi ê kpwoon wvudvu nonɛn, Ɛ bonyii bomew fɛse fó Ɛ bó nɛ fô yew e fo Jaylus wvù cee ɛkolɛ yew bunle wɛ, gay ê wvù le, “Waa wo nu Ɛ mɛse wase. Wo bvuu shee nyaa ηgew ê wee n'yɛyi Ɛ è nu wvù la?”

36 No bó gay nonɛn, Ɛ Jisos yuw, geenɛn ge kɛ diɛwɛ wvù baa yuw kɛ, gay ê Jaylus le, “Fo wo efanè kɛ, lese kɛ Ɛ è nu fitele yî yɛm e maan.”

37 Ɛ bó no gene kɛ lo, Ɛ Jisos fanɛ yaa bee le wee mvu ebi wen e ɛfey Bita bô Jɛm noo Jon wvù waa bwee Jɛm kɛ.

38 Ɛ bó ke gen fɛse fô yew e fo Jaylus, Ɛ Jisos yɛn Ɛ bonyii beele ffule lo fó, Ɛ kpwe ghamte lo.

39 Ɛ wvù ley yew, bife le, “Ben beele, ffule mond-vuum nɛn nje la? Wan baa kpwe kɛ, wvù leete lo.”

40 Ɛ bó no kieele lo wvù. Ɛ wvù nɛ bvuse bonyii bocii ɛkfun, jo kɛ Ɛ è nu cee wan bô bwee wan noo bonyii bew bo ηgoo le bo botɛte ba, Ɛ bô bó ley gen fô wan wvudvu to jiime.

41 Ɛ wvù jicɛ wan wvudvu le yî kebo le jeme

ê díew yibole le, “Talita kum!” Fì nu le, “Wan kpwoon, me njemyi ê wo le, ja we.”

⁴² Kan mwaan nonen, ε wvú mum ja we no lenne. E bó yen nonen ε diuw yum bó. Wan kpwoon wvudvu to nu bilum yuufe ncow bifee.

⁴³ E Jisos ciise lo ê bó le fo bó ege é wee ekiεε fiεε fi be nu ke, mum gay le bó enya fiεε é wvú edie.

6

E bó ma Jisos ntew we le

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ E Jisos ke ne fò, ε bô boom bew bo ηgoo le gen ntew wvubole.

² E è ke no nu diuu dibole di mbam e, ε wvú gen yew bunle le kew no yeeyi bonyii. E bonyii nteen no yuuke no wvú yeeyi kenke lo ηghaw. E bó mum ne no ghayte gayte le, “Wee wvun yeeyi mvun mwεεm fee nen? Wvú jo bvun bvufee fee? Wvú ghan neε ε se no gee bin binghaw bi mwεεm e?”

³ E nu ke wvú we wvú kane bite wvú waa Maalia le? Ke è nu waa bwee Jem bô Yosēs noo Judas bô Semon e? E ke jéme ye nu jan beene ε bó le?” No bó ghay nonen mum ma wvú.

⁴ Nonen ε Jisos gay ê bó le, “Bó ké no wvumte wee ntum Nyo' naa mondvuum e monciim. E nu ke won we le bô ê kfuu diew e noo ê wvú yew dvú bó yaa ké no wvumte wvú ke.”

⁵ No bó ma Jisos nonen, ε fí mum ghaw wvú keebvu ege binghaw bi mwεεm e jó nteen, efey ke le wvú to nu ε kum bonyii bo bincem e caan ε bó bonen.

6 $\text{\textcircled{E}}$ wvú kɛŋkɛ lo ŋghaw no bó to baa lese fitele yí ye le kɛ.

$\text{\textcircled{E}}$ Jisot tum boom bew bo ŋgoo le bo yuufe ncow bofɛɛ

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

$\text{\textcircled{E}}$ Jisot ke nɛ fó no ghane bontɛw bo jó le yɛɛyi bonyii.

7 $\text{\textcircled{E}}$ wvú ke nɛ tee boom bew bo ŋgoo le bo yuufe ncow bofɛɛ, no tumte bó ɛkfuŋ bofɛɛ bofɛɛ, nyaa mvuŋgay ê bó mvù bó ebvuuse biyoy bì yiile yí bonyii le dvú.

8 $\text{\textcircled{E}}$ wvú dīoo tumte bó gay ɛ fo bó ejo naa lo fiɛɛ efey kɛmbaŋ kɛ. Fo bó ejo mwɛɛm mvudien kɛ. Fo bó ejo ɛkɛɛ kɛnɛɛ bigew ê bicaw bibole kɛ. *

9 Bó elese bolaba, geenɛn fo bó etfume bikum bifɛɛ kɛ.

10 $\text{\textcircled{E}}$ wvú bvuu gay ê bó ɛ, “Ben ke dīoo ɛ gɛn ntɛw e, ɛ ley yew, no cee kɛ ɛ è nu dvú gɛn buy diuu di ben ke enɛ jó.

11 $\text{\textcircled{E}}$ ntɛw mvu tun keefiisɛn ben, eyuw fiɛɛ fi ben jemyi, é ben nɛnɛ jó, dīoo nɛn'yi kucɛ kebvú ke yí bikaa binɛn e, é enu nciise fiɛɛ fi bó mom.” †

12 Nonɛn, ɛ bó mum nɛ gɛn no ghane fewci ɛ bonyii ekumɛn mvuntelem mvubole.

13 $\text{\textcircled{E}}$ bó bvuu no bvuuuse tɛn bonceendaa bo dɛwle le nteen yí bonyii le, yeefe bonyii bo bincɛm e nteen bô mɛɛm ɛ bó bonene.

* **6:8** Bó to shee leese bigew fwele ê bicaw e. † **6:11** Bon'wa' bo boyvuum bomew nu ɛ bise fɛn ɛ, “ $\text{\textcircled{E}}$ me enseɛ ê ben keceɛy ɛ è nu ke edīoo nu diuu di nsaw wvu fokemɛse le, é mwɛɛm ebonɛn fô kelaante kè Sodom bô kè Gomola le efey ntɛw wvudvu.” **6:13**
Jɛm 5:14

*No bó to yuε Jon Nleseεjoo
(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Ε Nfon 'Elod ke yuw saaka wvu ekumε Jisos, no bonyii to yuuke wase diee diew mondvuum e monciim, ε bonyii bomew no gayte λε, “Jisos wvun nu Jon Nleseεjoo ε wvú ε kase ε buy yî kpwe le. Ε nu fiεε fi ge wvú ε se no keηke mvunγay keegeε binghaw bi mwεεm e bin nen.”

¹⁵ Ε bomew gayte λε, “Ε nu Εlayja ε wvú ε kase ε to.” Bomew λε, “Wvú nu wee ntum Nyo' mvu ke diεwε bo fwele fwele le.”

¹⁶ Ε 'Elod dioo yuw mwεεm mvun nen gay fiew λε, “Ε nu Jon Nleseεjoo wvú me nto mbvuseε ekole kew ε wvú ε kase ε buy yî kpwe le.”

¹⁷ Jon nu ε 'Elod to tum bonyii ε bó gen koo wvú, kay fen yew ncaw e nje 'Elodia wvú kpwεε Filew wvú waa bwee 'Elod, ε 'Elod to jo kpwεse le.

¹⁸ Ε Jon no tune gayte ê wvú λε, “Nci baa bee λε wee ejo kpwεε waa bwee kpwεse le κε.”

¹⁹ No Jon to gayte nonen, ε 'Elodia mum no keηke wvú fô fitele le gomte keeyu wvú, geenen yaa keηke je κε,

²⁰ njefo 'Elod to fane Jon λε wvú nu wee wvu teyey bvuu nu wee Nyo'. Ε wvú mum no yene fo bó eyu wvú. 'Elod to ké dioo yeke fiεε fi Jon jemyi, ε fitele fiew no saake wvú baay, geenen ε wvú no yuuke κε njon keeyeke fiεε fi wvú jemyi.

²¹ Ε je ke mum yene fô 'Elodia le diuu dimew di 'Elod to gee ηkaw bô bocee won noo bikuu bi nci le noo bonyii bo baay baay bo Galilee keekume diuu di bó to bokεε wvú.

22 Ε waa 'Elodia wvù kpwoon ke ley cεη bine, ε fi jon 'Elod bô bonyii bew bo ηkaw e. Ε wvù mum gay ê wan wvudvu le, “Bife naa fiεε fi wo koonke, é me enfene wo dvú.”

23 Ε wvù bvuu die kelew gay le, “Ε wo bife naa la ê me, ε è cim nu naa kenɣawτεη ke won ηεμ e, é me enya ê wo.”

24 Ε wan kpwoon wvudvu mum buy γεη bife ê bwee le, “Me enɣay le bó efene me bô la?” Ε bwee tfuse le, “Γεηε egay le bó enya εκολε ke Jon Nleseεjoo le ê wo.”

25 Ε wvù mum yanσen tu jim kaη mwaan, gay ê Nfon 'Elod le, “Me ηgomte le wo enya εκολε ke Jon Nleseεjoo le ê me keseen ê juy e.”

26 Ε Nfon yuw nonεη, ε ye keeshε wvù baay. Geenεη nje kelew kè wvù to dieε wase fwe dvu bonyii bô to nu fô ηkaw e, ε wvù fanε yaa egomte keebvuu ekumεη diεw ye yì wvù to jemyeε ê wan ke.

27 Ε wvù mum tum lo nceendaa kaη mwaan le wvù egen eto bô εκολε ke Jon e. Ε wvù mum γεη yew ncaw e, bvuse εκολε ke Jon e,

28 γεε ê juy e, to dvù nya ê wan wvudvu. Ε wvù fi, buy dvù γεη nya ê bwee.

29 Ε boom bo ηgoo le bo Jon e ke dīoo yuw, mum γεη jo gvune di Jon e dwey.

Ε Jisos nyaηe bonyii bontfuke botin

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

30 Ε boom bo ntum e bo Jisos e ke ghan kase tu jim fô wvù le, see mwεεμ mvunciim mvù bó to γεε bô mvù bó to γεεγεε bonyii dvù ê wvù.

³¹ Ε wvú mum nε gay ê bó λε, “Ben eto κε ben ben é beene eγεν bvudvuu bvù bonyii yaa nu κε φό λε, elαετηn caan.” Wvú to gay nonεn njefo bonyii nteen to too fô bó to nu, é bomew dioo nen'yi, é bomew no too. Ε bó yaa cim κεηκε naa lo kefew keediekεn κε.

³² Ε bô bó mum ley ê kekon e base ye εbonebon no γεnε fô bvudvuu bvù bonyii yaa nu κε λε.

³³ Geenεn, ε bonyii nteen γεn κε bó λε no bó γεne, κιεε bó, mum nε ê bilaante le bicii no lewte sumtene bó. Ε bó γεn fεse φό, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le σε κε fεse.

³⁴ Ε Jisos ke dioo fεεσε ê ηkpwaante, γεn keboom ke bonyii le nen ghemm, ε shen koo wvú bô bó, njefo bó to nu diεwε njée yi nu σε wee ncey e. Ε wvú mum κεw no γεεyi bó, ke γεεyi bó bô mwεεm nteen.

³⁵ Ε diuu ke dioo seeyi, ε boom bew bo ηgoo le bence gay ê wvú λε, “Fεn nu ηkpwaante ε kefew ε γεn wase,

³⁶ κε cinε bonyii ban e é bó eγεν bontεw bô εla yo nceencee le, eguy mwεεm mvubole mvudien.”

³⁷ Ε Jisos tfuse fiew λε, “Ε nu enya ben fiεε é bó edie.” Ε bó bife ê wvú λε, “Wo gomte λε bese egom bodanali gee fεε eguy mwεεm mvudien dvú eto enya ê bó?”

³⁸ Ε Jisos bife ê bó λε, “Ben κεηκε bontuw bo blεεd e bomεε? Ben κε γεn taa.” Ε bó γεn taa, to see λε, “Bontuw bo blεεd e nu botin bô byé yifiεε.”

³⁹ Ε Jisos mum gay λε boom bew bo ηgoo le egay λε bonyii eshiiyεn ηgóo le ηgóo le, yî ηkfunκfun e.

40 Nonεn, ε bonyii bodvu mum shiiyεn fokuse ηgόo le gbwee gbwee bomew mbaanshen mbaanshen.

41 Ε Jisos jo bontuw bo blεed e bo botin ba bô byé yi yifiεε yε, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le, ε bó nya ê bonyii. Ε wvú gawce ten byé yi yifiεε yε ê bó bocii.

42 Ε bonyii bocii die ffuu.

43 Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le baance bimbεke bi blεed e bô bi byé yì shεεtεε le, ε bí yinσen ηkáa yuufe ncow fiεε.

44 Bonyii bò to dieε mwεεm mvudien mvudvu to nu bolemσε bontfuke botin.

Ε Jisos len yî joo le

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Ε Jisos mum gay le boom bew bo ηgoo le eley ê kekon e kan mwaan esaa fwe Besayda é wen eshεε egay bonyii le é bó ekfuuyi.

46 Ε wvú ke shεε gay bó le, mum ne ben yî kum e keebunle.

47 Ε ekfun ke jiim, ε kekon nu wase ê joo entelεn, ε Jisos bεε ke ηkpwaante wvú εmbeη.

48 Ε wvú yen no boom bew bo ηgoo le katene bô kekon keekey, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. Ε è ke no nu ke diεwe εn'yulem e ε wvú ne no too fô bó le, lenε yî joo le. Ε wvú to too gomte keefey mbew bó le.

49 Ε bó dioo yen wvú le no wvú lenε yî joo le, no kpwaake le è nu ηkfusay. Ε bó wam foweεwe,

50 njefo bó bocii to nu ε yen wvú le ε kedvum gbwo bó. Kan mwaan, ε Jisos mum jeme ê bó gayle,

“Ben ejice mvuntelem mvunen e, è nu me. Fo ben efanè ke.”

⁵¹ No wvú gay nonen, mum ley shii ê kekon e bô bó, ε fwefwe wvudvu mum lu. E bó taa nen, ε diuw yum bó nen kaww,

⁵² nje bvufee bvubole to kfufene lo, ε bó to baa cim kiese ten fiε fi bontuw bo bleed e ba to dunji ekume Jisos ke.

E Jisos fe bonyii bo bincem e Genesalet
(Mat 14:34-36)

⁵³ E bó ke lente mamase buy keba kè Genesalet e, wow kekon ngem joo le.

⁵⁴ No bó buyee ê kekon e, ε bonyii mum kiese lo Jisos kan mwaan,

⁵⁵ no lewte gene bontew bo jó le bocii, bvuuuse bonyii bo bincem e too bô bó ê mvunkeey e naa fee fò bó to yuuke le Jisos nu fó le.

⁵⁶ E Jisos ké gen naa fee keneε wvú gen nte w e, keneε elaante, keneε nkpwante, ε bonyii no geele ke bonyii bo bincem e fô bonyii ké no taashi. E Jisos ké dioo fele, ε bó no leke le wvú ecine é bó ekum ke naa ngem ndvu ye le. E wee tfuu wvù to kumte, mum no bonene.

7

Bonci bo wee wvu wum e
(Mat 15:1-9)

¹ Diuu dimew ε Bofalassii bô bonyii bomew bò to dunji bonci bo Nyo' le ne Jelusalem to tase mbew Jisos e.

² E bó ke ne yen ε boom bo ngoo le bo Jisos e

bomew diekene bô can yile, fi nu le bó to baa cukε can kε. *

³ Bojuu bocii, se bvuu ge Bofalasio to bii kε ε è nu nce won wvu bo'icee bobole bo fwele le, le kε è nulo é wee edie fiεε se wvú ε cukε can leŋleŋ no bó to ké cukε kε.

⁴ Kε è nulo ten é wee ke ekfulε fô way edie fiεε se wvú ε cukε ye ê yiyε je le kε. E bó bvuu gee mwεem mvumew mvu nce won e nteen, ke diεwε keecukε mvuŋkom noo bibεεŋ noo bonton. †

⁵ E Bofalasio bô bonyii bô duŋci bonci bodvu mum bife ê Jisos le, “E nu nje la wvù boom buw bo ŋgoo le yaa bii nce won bo'icee bosεεbeene bo fwele le kε? E nu nje la wvù bó diekene bô can yile?”

⁶ E Jisos tfuse ê bó le, “Yεsaya wvù wee ntum Nyo' to nu ε jeme keceey le ben nu bonyii bô jemyi jεey gee jεey. Ben gee kε ε è nu fiεε fi wvú to saŋεε le, Nyo' gayte le,

‘Bonyii ban wvumte me ke fomvu fomvu,
ε mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le.

⁷ Bó bunlee me ε è nu kε εcici,
njefo bó joo mwεem mvù è kpawwci bonyii,
yeeyi le è nu diεw yem.’

⁸ E nu kε ten no ben cin'yi bonci bo Nyo' le, gεεle ε è nu bô è gεke bonyii.”

⁹ E Jisos gay ê bó le, “Ben looci naa kee keetun bonci bo Nyo' le wvu le ben ebii ε è nu bonεn e.

* **7:2** Bó to keŋke keecukε can yin ê je yì nce wvubo won gomte le.

† **7:4** Boŋwa' bo boyvuum bomew nu ε bise le, “... noo bintaw bi bó to ké no jiime yí dvú le se diekene.” **7:6** Yεsa 29:13

10 Fí nu ε Muses to gay le, ‘Wvumε ico bô bwoo.’ Bvuu gay ten le, ‘E wee nan lo ice kenεε bwee, é bó yu lo mwεten.’

11 Geenεn, ben ε no gayte finεn le, ‘E wee kenke fiεε fi è be nelo é wvú efi ice kenεε bwee dvú, ε nε ε gay ê ice kenεε ê bwee le fiεε fidvu nu wase Koban,’ fi nu le è nu wase fi Nyo' le,

12 tu ben baa bvuu bee le wvú ejo fiεε fidvu efi ice kenεε bwee dvú ke.

13 Ben gee nonεn, gee ε diεw Nyo' tuu fiεε fi εcici nje nce wene won wvù ben γεεyi bonyii dvú. E mwεεm mvumew bvuu nu ten dvú nteen diεwe mvun e mvù ben gee.”

Fiεε fi nulo ebefe bô wee

(Mat 15:10-20)

14 E Jisos bvuu tee bonyii ε bó to, ε wvú gay ê bó le, “Ben bocii eyekε eyuw fiεε fi me njemyi, ekiεε ntay.

15 Kε fiεε fi wee dieε ε fí bow ê shem nulo ebefe bô wvú ke. E nu fiεε fi buyte diuw wee le fi beete bô wvú. [

16 Wee wvù kenke bitem keeyuw, ε wvú yuw.”] ‡

17 E Jisos ke cinε bonyii bodvu le, ley yew, ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú ekumε ηgan wvudvu.

18 E wvú tfuse ê bó le, “Kε ben ten kee mwεεm e? Kε ben kee le fiεε ficii fi wee leese ê wvú εmvu yaa nulo ebefe bô wvú ke le?

19 Fí nu nonεn, njefo fí ké leyte saa γεν ε è nu fô fitele fiew e ke, bow ε è nu ê shem, ke mum ghan buy lo.” (No Jisos to gayεε nonεn, ε fí mum no nu le mwεεm mvudien mvunciim yuule lo.)

7:10 Ksm 20:12; 21:17   **7:15** Mat 15:11   ‡ **7:16** Kε boηwa' bo boyvuum bomew kenke kencim ke 16 kin ke.

20 Ɛ wvú bvuu ɣɛn fwe gay ɛ, “Ɛ nu fiɛɛ fi buyte yî wee le fi beete bô wee,

21 njefo mwɛɛm mvù befe mvù wee gee nɛn'yi fô fitele fiew e. Mwɛɛm diɛwɛ boŋkpawawɛ bô befe, keejaŋ kenjaŋ, keecoŋ bvucoŋ, keeyu wee, keejo kpwɛɛ wee kɛnɛɛ dwee wee,

22 keedewkene ɛjise yî mwɛɛm e, keebuwyi mwɛɛm, keelɛɛle kenɛɛma, keege nnyɛn, keebene kendoŋ, keebeete bô ɛdieɛ ɛ bonyii, keebense ye noo keeyuŋsene keyuŋsɛɛ.

23 Mwɛɛm mvù befe mvun mvunciim nɛn'yi ɛ è nu fô fitele fi wee le sɛ beete bô mwɛɛn.”

Fitele fi kpwoon mvu ɛ è nu wee ketum to lesɛɛ yî Jisos e

(Mat 15:21-28)

24 Ɛ Jisos ke nɛ jó, ɣɛn keba ke bilaante bì Taya bô Sidon e. No wvú ɣɛn jó, ley yew dvumew faŋɛ yaa gomte ɛ wee ekiɛɛ ɛ wen nu jó kɛ. Geenɛn, ɛ bonyii kiɛɛ kɛ lo.

25 Kpwoon mvu to nu jó ɛ keyoy kè yiile nu yî waa we wvù kpwoon e. Kaŋ mwaan no wvú yuw ɛkumɛ Jisos, mum to gbwe bikaa biew e.

26 Kpwoon wvudvu to nu wee Glek, kɛ è to nu wee Juu kɛ. Bó to boke wvú Fonishia woŋ wvù Silia le. No wvú gbwe nonɛn, mum ɛkɛ Jisos ɛ wvù ebvuse nceendaa dɛwle wvudvu yî waa wen e.

27 Ɛ Jisos tfuse ê wvú ɛ, “Cinɛ é bó eyaw enyaŋe boom, njefo kɛ fí nu ɛŋ keejo ŋgu boom elan fô bwé le kɛ.”

28 Ɛ kpwoon wvudvu tfuse ê wvú ɛ, “Ɛ nu kecɛɛy icɛm. Geenɛn, boom ké dioo diekene ɛ bwé no boŋyi kɛ tfúw yî gbwekene fokuse.”

29 E Jisos mum gay ê wvú le, “Nje fiεε fi wo tfuse fin, wo nulo egene fiuw, nceendaa dεwle wvudvu nu ε cinε wase waa wo le.”

30 E kpwoon wvudvu mum nε no gene fô yew e, dīoo gen yen ε waa we jiime fontaw ε nceendaa dεwle wvudvu ε buy wase.

E Jisos ge ε kencife no yuuke mwεεm jemyi

31 E Jisos nε ê keba kè Taya le, fey Sidon bvuu fey keba kè Bilaante bi Yuufe le, mum tu je fô Mamase yì Galilee le.

32 E bonyii bomew ke nε to bô wee mvu ε è nu kencife ε wvú yaa kee keejeme kε. E bó lεkε Jisos le wvú egεε can ye yî ye le, efε wvú.

33 E Jisos mum jo wvú ε bô wvú buy ê kebombom ente no nu εbonεbon. E wvú lese boom bew bo can e ê bintuntun bi wee wvudvu le, cuy nceη kum leme di wee wvudvu le dvú,

34 taa we, shom, § jeme ê wvú le, “Efata,” fi nu le, “Yene.”

35 E bintuntun bi wee wvudvu le mum yene kan mwaan, ε leme diew yaaten, ε wvú mum no jemyi naa ntay.

36 E Jisos mum ciise lo ê bonyii le fô bó ke esee ê wee kε. Geenεn, no wvú to ciise, ε è kaa no nu kε no bó nu esenje gene dvú fwe fwe.

37 E diuw no yumte bonyii naa baay. E bó no ghayte, gayte le, “Jisos kee keege mwεεm mvunciim naa ntay. Wvú gee ε bincife yuuke mwεεm, ε bindvumεm jemyi.”

7:33 8:23   § **7:34** Jisos to shom nen koole ε è nu shen fô wee wvudvu le.   **7:36** Mat 8:4; 9:30-31; 12:16; Mak 1:44-45; 5:43; 9:9; Luk 5:14-15; 8:56   **7:37** Kej 1:31; Yesa 35:5-6

8

*Ɛ Jisos nyaŋe bonyii bontfuke bonɛw
(Mat 15:32-39)*

¹ Kε ediuw yoya le, ε kebombom ke bonyii le bvuu to tase nɛn ghemm. Ɛ è ke no nu ε bó yaa bvuu keŋke mwεεm mvudien ke, ε Jisos tee boom bew bo ŋgoo le gay ê bó le,

² “Me ŋkeŋke shen fô kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó ediuw eta, ε fiεε fi bó edie yaa bvuu nu kε.

³ Ɛ me ncine lo bó ε no gene ela ebole, é bó egeŋ egbwe jen ê je no bomew bó le nε ncejole.”

⁴ Ɛ boom bew bo ŋgoo le tfuse le, “Ɛ nulo é wee ejo fεε mwεεm mvudien ŋkpwaante jan keenyaŋe kfuu ban bonyii dvú?”

⁵ Ɛ wvú bife ê bó le, “Ben keŋke bontuw bo blεed e bomε?” Ɛ bó tfuse le, “Ɛ nu bososhwiw.”

⁶ Ɛ Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse. Ɛ bó shii, ε wvú jo bontuw bo blεed e bo bososhwiw ba, nya keyoone ê Nyo', guushε, nya ê boom bew bo ŋgoo le le bó egawce ê bó. Ɛ bó mum gawce.

⁷ Bó to keŋke ten mvubyetε nɛn caan. Ɛ wvú bvuu jo, nya keyoone ê Nyo', gay ε bó gawce ê bonyii bodvu.

⁸ Ɛ wee tfuu die ffuu. Ɛ bó baance bimbεke bì to sheεtεε, ε bí yiŋsen ŋkáa yisooshwiw.

⁹ Bonyii bò to dieε to nu diεwε bontfuke bonɛw e.

¹⁰ Ɛ wvú mum cine bó le ε bó no kfuuyi. Ɛ wvú ley lo ê kekoŋ e kaŋ mwaanj bô boom bew bo ŋgoo le mum nε geŋ keba kè Dalmanuta le.

Ɛ Bofalasii no gomte Ɣ Jisos eduŋce keŋghaw ke fiƐƐ le

(Mat 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Ɛ Bofalasii ke ne to fô Jisos e, keƵ mbew bô wvú, gay Ɣ wvú ege fiƐƐ fi duŋci mvuŋgay mvù ne fowe. Ɛ bó to gayte nonen momte lo wvú.

¹² Ɛ Jisos shom naa baay, gay Ɣ, “ƐŋgokƐ kin gomte fiƐƐ fi duŋci mvuŋgay mvù ne fowe keege la dvú? Ɛ me ensee ê ben keceey Ɣ ke ƐŋgokƐ kin nu eyen fiƐƐ le ke.”

¹³ Ɛ wvú mum cine bó le, kase ley ê kekon e, no gene kewvu keki.

Ɛ Jisos tefe boom bew bo ŋgoo le Ɣ bó eyene ekume gee di Bofalasii bô di 'Ɛlod e

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Jisos to gene Ɛ boom bew bo ŋgoo le Ɛ daaye keejo bleed, keŋke ke Ɛ è nu ntuw mwaan ê kekon e.

¹⁵ Ɛ wvú no teete bó gayte Ɣ, “Ben eyenè, bvuu joo kefew yí fintuŋƔƐƐ fi Bofalasii noo fi 'Ɛlod e.”

¹⁶ Ɛ boom bew bo ŋgoo le mum keƵ no jemyi ƐbonƐbon ekume fiƐƐ fidvu, gayte Ɣ, “Wvú jemyi fintuŋƔƐƐ fin nen njefo beene baa keŋke bleed ke.”

¹⁷ Ɛ Jisos kiƐƐ fiƐƐ fi bó jemyi ekume fi, mum bife ê bó Ɣ, “Ben jemyi Ɛ è nu ekume bleed wvù ben baa keŋke ke nje la? Ke ben yene wase mwƐƐm e keƐƐ kee mwƐƐm e? Fí nu Ɣ bvufee bvunen baa yene wase le?”

18 Ben kenke ejise yaa yene mwεem e le? Ben kenke bitem yaa yuuke mwεem e? Ke ben kumyi mwεem e?

19 Seke me nto nguushεε bontuw bo blεed e botin ε bonyii die bontfuke botin, ben to baanci bimbεke b̀i to shεεε ε b́i yĩnsen nkáa yimiεε?” Ε bó tfuse le, “Yuufe ncow fiεε.”

20 Ε wvú bvuu bife le, “Ekumε bontuw bo bosooshwi y b̀o bonyii be die bontfuke bonεw, ben be baanci bimbεke b̀i be shεke b́i ε yĩnsen nkáa yimiεε?” Ε bó tfuse le, “Yisooshwi y.”

21 Ε wvú mum bife ê bó le, “Ke ben kee wase mwεem e?”

Ε Jisos yene ejise kenfefe ntεw wvù Besayda le

22 Ε Jisos b̀o boom bew bo ngoo le ke lente buy Besayda, ε bonyii bomew to b̀o kenfefe kemew f̀o wvú le leke le wvú ekum wvú le efe wvú.

23 Ε Jisos jice wvú le ỳi kebo le, jo ε b̀o wvú buysen ntεw wvudvu. Ε wvú cuy nceη ỳi ejise eye le, gεε can ỳi ye le mum bife ê wvú le, “Wo yene fiεε le?”

24 Ε kenfefe kedvu cake ejise we, taa gay le, “Me n'yene bonyii le jiwejiwe ε bó lene nu diεwε bite le.”

25 Ε Jisos bvuu gεε can ỳi ejise ε wee wvudvu le, ε wvú taa nen tunη, ε ejise eye mum yuu, ε wvú no yene mwεem mvunciim e ntay.

26 Ε Jisos mum gay ê wvú le, “Ε γενè f̀o yew e, dioo gene fo wo ebvuu eley ntεw e ke.”

Ε Bitá cεε le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε (Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Ɛ Jisos bô boom bew bo ηgoo le ne fô no gene bontew bo keba kè Kaysalia Filibi le. Ɛ bó dioo gene, Ɛ wvú bife ê bó Ɛ, “Bonyii duu Ɛ me nu yeƐ?”

28 Ɛ bó tfuse Ɛ, “Bonyii bomew duu Ɛ wo nu Jon Nlesejoo, bomew Ɛ Ɛlayja, Ɛ bomew duu Ɛ wo nu wee ntum Nyo' mvu.”

29 Ɛ wvú mum kase bife ê bó Ɛ, “Ben duu finen Ɛ me nu yeƐ?” Ɛ Bita tfuse Ɛ, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawƐƐ.”

30 Ɛ Jisos mum ciise lo ê bó Ɛ fo bó ke emom esee fifin ê wee ekume wen ke.

Ɛ Jisos jeme ekume kfuu kpwe yi wvù nu ke ekpwe (Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Ɛ wvú mum kew no yeƐyi boom bew bo ηgoo le jemyi ekume ekole kew Ɛ, “Wee wvù diee nu Waawee keηke keeke eyen bonjewe nteen, é bonyii bô saake won bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le ema lo wvú. Bó nu ke emum eyu wvú, é Ɛdiuw ke ebuy eta é wvú ekase ebuy yi kpwe le.”

32 Wvù to jemyi mwƐƐm mvun ê bó endan. Ɛ Bita mum jo wvú Ɛ bô wvú lewse ye, mum kew no saake wvú yi fiƐƐ fidvu le.

33 Ɛ Jisos banke ye, taa boom bew bo ηgoo le, wam Bita gay Ɛ, “Ja ê me ejise Satan! Wo jewsee lo me njefo ke wo leeme ê keba ke Nyo' le ke. Wo leeme Ɛ è nu ê ke wee wvu wum e.”

34 Ɛ wvú mum tee kebombom ke bonyii le bô boom bew bo ηgoo le, gay ê bó Ɛ, “Ɛ wee gomte

8:28 6:14-15; 9:11-13; Luk 7:16   **8:29** Mat 16:16   **8:30** 9:9

8:31 9:30-32; 10:32-34   **8:34** Mat 10:38-39; Luk 14:27; 17:33; Jon 12:25   **8:34** 1Bi 2:21

keenu wee wεm, tu wvú keηke keetun ekole kew, etuu kentam kew ebii me le.

³⁵ Ben ekeè le wee wvù bawci nshii we fo wvú elase, nu ke elase ke lo. Geenεn, wee wvù lase nshii we nje me noo nje saaka wvù jee nu ε wvú ε bawce lo nshii wvudvu.

³⁶ Ε bó baanci naa won wvun nen tfuu ε nya ê wee wvú ε die, ε ke ε lase nshii we, é σεw wvudvu enu la?

³⁷ Fiεε fi è nulo é wee esum keyoy kew dvú nu la?

³⁸ Ben ekeè le é wee wuumeene keebii me le noo diεw yem e εnte jo εηgokε kè buwyi mwεem kin kè nu diεwε kpwoon wvù nu ε cinε wase dweese le ε no gee ε è nu nsake le, é wvú no keè le wee wvù diee nu Waawee nu ke ewuumeη ten mwεten seke wvú ε kase ε to εnte jo bvukukε bvu Ice bô bonceendaa bo Nyo' le bô yuule le.”

9

¹ Ε Jisos bvuu gay ê bó le, “Ε me ensee ê ben keceεy le, bonyii bomew leeme fεn ε bó yaa nu ke eyuw wvunη kpwe σε bó ε yεn ε bvunfon bvu Nyo' le ε to bô mvunηgay mvumwew ke.”

*Ε nfieesεn Jisos kumεn
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Ε εdiuw ke fey εsoocaaη, ε Jisos jo Bita bô Jεm noo Jon ε bô bó ben yí kum wvumew e ε wvú defe εwe, no nu fó εbonebon. Ε bó ke nε yεn ε nfieesεn ye ε kumεn ê bó εjise,

³ ε ndvú ye baa lawkene naa fele lo no è nulo é wee ecukε fokuse fεn é yí ebaa.

4 Ε bó ke ne yen ε Elayja bó Muses ε buyenen fô bó le, ε no jemyi bó bo Jisos.

5 Ε Bitá ne bvumten gay ê Jisos le, “Cee Ekole, fi jee no beene nu fen. Cine é bese eyoo cún she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, ε yimi nu yi Elayja.”

6 Wvú to jeme nonen njefo kedvum to nu ε gbwo bó baay ε wvú fanε yaa bvuu kίεε fiεε fi wvú ejeme ke.

7 Ke no wvú jeme nonen, ε kembew ne to ban bó, ε diεw jeme ê kembew kedvu le le, “Wvun nu Waa wem, ε wvú nu fitele fiem. Ben eyuukè ε è nu wvú le.”

8 Ε bó ne sese dioo taa fanε yaa bvuu yen bonyii ba le ke, yen ke wase ε è nu Jisos e maan.

9 Ε bó ke ne yí kum wvudvu le dioo booke, ε Jisos ciise ê bó le fo bó ke esee fiεε fi bó be yen e ê wee se wee wvú diee nu Waawee ε buy wase yí kpwe le ke.

10 Ε bó yuw ke nonen gee ê bó eshem, geenen no ghayte ke ebonεbon le laa mbuy wvu yí kpwe le wvun se nu la le.

11 Ε bó ne bife ê Jisos le, “Ε nu nje la wvú bonyii bò duñci bonci duu le Elayja kenke keeke eyaw eto é Mboyse wvú Nyo' to kawεε se to?”

12 Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ε nu keceey le Elayja nu ke eyaw eto ekene mwεem mvunciim é mvú etu no mvú to nu. Geenεn, è no nu nje la wvú bó nu ε san le wee wvú diee nu Waawee kenke keeke eyen bonεw nteen, é bonyii ema wvú?”

13 Geenεn é me ensee ê ben le Elayja nu ε to wase, bonyii ε ge fiεε fi bó koonke bó wvú. Ε è nu ke no bó

to saηεε εκυμε wvú.”

*Ε Jisos bvuse keyoy kè yiile yî wan mvu le
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

14 Ε Jisos bô boom bew bo ηγoo le ke bow to buy fô boom bew bo ηγoo le bomew to nu, yεn ε kebombom ke bonyii le ke baay ε gem bó, ε bonyii bomew bò to duηci bonci bo Nyo' le beeke mbew bô bó.

15 Kan mwaanη no kebombom kecii yεnεε Jisos e, mum sεεε wvú baay, lewtε γεn gay wvú le.

16 Ε wvú bife ê bó ε, “Ben beeke mbew ε è nu εκυμε la?”

17 Ε wee tfuse ê wvú ê kebombom εnte ε, “Wee n'yεεyi, me mbe ntoo bô waa wεm fô wo le ηjefo keyoy kemew nu yî ye le, ε è nu kè ké ge ε wee tu kencife.

18 Keyoy kedvu ké cuute wvú tufe fokuse, ε diffuw no buyte ê wvú εmvu ε wvú ηgeci bigew, nεn'yi taame. Me ε ηgay ε boom buw bo ηγoo le ebvuse keyoy kedvu, bó ε mom ηkuuη.”

19 Ε Jisos yuw nonεn, gay ê bó ε, “O oo! Εηgokε kè baa lese fitele yî Nyo' le kin. Me nu ηke enu beene εηγεn embuy nεε? Me nu ηke εηkuu shém bô ben εηγεn embuy nεε? Ben eto bô wan wvudvu fεn enya ê me.”

20 Ε bó mum jo wan wvudvu no too bô wvú fô Jisos e. No keyoy kedvu yεnεε Jisos e, mum cufe wan wvudvu kan mwaanη ε wvú gbwe fokuse no biηlene fô, ε diffuw buyte εmvu.

21 Ε Jisos bife ê cee wan wvudvu ε, “Fiεε fin to κεw seke la?” Ε wvú tfuse ε, “Fí to κεw ε wvú bεε caan.

22 Keyoy kedvu nu ε tufe wase wvú bokaη e bokaη e ηguυ e noo ê joo le gomte keeyu wvú. Ε wo nulo ege fiεε, kee wo, é wo cam kε shen fô bese le, fi bese.”

23 Ε Jisos bife ê wvú le, “Le laa è nulo é me ege fiεε le le? Nyo' nulo ege fiεε ficii fô wee wvù nu ε lese fitele yî ye le.”

24 Kaη mwaanη ε cee wan wvudvu mum fun foweεwe le, “Me nu ε nlese fitele yî Nyo' le. Geε é me embvuu enlese enfey lo nonεη.”

25 Ε Jisos dioo γεη ε kebombom ke bonyii le lewte too taashi fô wvú to nu, ε wvú wam keyoy kè yiile kedvu gay le, “Wo, keyoy kè yiile kin kè gee ε wan wvun yaa jemyi kε yaa yuuke tεη mwεεm kε, me ηgayte ê wo, buyε yî wan wvun e, egεη lo. Fo wo ke ebvuu eley yî ye le kε.”

26 Ε keyoy kedvu fun foweεwe, bvuu cufe wan wvudvu, tufe ê je yî befe le, mum buy yî ye le. Ε wvú no jiime fokuse kε diεwe kenkpwe ke wee le. Ε wee nteen γεη nonεη, mum no duu le, “Wvú nu ε kpwe wase.”

27 Ε Jisos jicε wvú le yî kebo le cake ε wvú leem we.

28 Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo γεη ley yew, ε bó bife ê wvú ejim ejim le, “Ε nu nje la wvú bese be mom ηkuuη keebvuse nceendaa dεwle wvudvu?”

29 Ε wvú tfuse ê bó le, “Fiεε fi nulo ebvuse kfuu wvun nceendaa nu kε bunle yî temyi maanη. Kε è nulo é fiεε fimew jεεy ebvuse kε.”

Ε Jisos bvuu jeme ekumε kfuu kpwe yî wvú nu ke

*ekpwe**(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)*

³⁰ Ε bó ke ne fó fey je yì Galilee le, ε Jisos yaa gomte le wee ekiεε ke,

³¹ njefo wvú to lene yεεyi boom bew bo ηgoo le. Wvú to yεεyi bó le bonyii nu ke enya wee wvù diee nu Waawee can bonyii le é bó eyu wvú. Ε bó dioo ε yu wvú nonεn, é ke edioo enu εdiuw εta, é wvú ebuy yì kpwe le.

³² No wvú gay nonεn, ε bó fanε yaa kiεε fiεε fi wvú jemyi ke, geenεn, no fane keebife.

*Wee wvu baay nu yεε?**(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)*

³³ Ε bó ke gεn buy Kafana'um, ke dioo ley nu yew ε Jisos bife ê bó le, “Ben be beeke mbew ê je ε è nu ekumε la?”

³⁴ Ε bó mεy diuw tfu, njefo bó to lene ê je beeke mbew εbonεbon le laa wee wvu baay se nu yεε le.

³⁵ Ε Jisos shii fokuse, tee bó bo yuufe ncow bofεε gay ê bó le, “Ε wee gomte keenu wee wvu fwe, tu wvú keηke keejo ekole kew le wen nu kencilεjime noo wee wvù lemte fô bonyii bocii le.”

³⁶ No wvú gay nonεn, mum jo wan caan leke ê bó entelεη, mum kase jo koyce gay ê bó le,

³⁷ “Ε wee fiisene wan diεwε wvun e ê diee diem e, tu wvú fiisene ε è nu me. Wee é fiisεn me, tu ke wvú fiisene ε è nu ke me ke, tu wvú fiisene tεn ε è nu wee wvù tum me.”

Ε wee baa kicine wo, tu wvú tomte wo
(Luk 9:49-50)

38 Ɛ Jon gay ê wvú le, “Wee n'yeyi, bese se nu ɛ yen wee mvu le ɛ wvú teɲe diee diuw se bvuu se bonceendaa bo dɛwle le yî bonyii le, bese ɛ kan, njefo wvú baa nu wee wesebeene ŋgoo kɛ.”

39 Geen ɛ Jisos tfuse ê bó le, “Fo ben ecilè kfuu wvuwee wee kɛ. Ben ekeè le é wee gee kenghaw ke fiɛ le teɲe diee diem, tu kɛ è nulo é wvú ebvuu ejeme fiɛ fi befe ekumɛ me kɛ.

40 Ɛ wee baa kicine beene, tu wvú tomte beene.

41 Ɛ me ensee ê ben keceey le, é wee nya kɛ naa fiko fi joo le ê ben njefo bó teɲe ben le bonyii bo Klistu le, tu kɛ è nu naa lo é wvú ke efufe mmawce we kɛ.”

*Mwɛm mvù nɛlo egee ɛ bonyii gee bibefe
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)*

42 Ɛ Jisos bvuu gay le, “Ɛ è nu le wee ege é wan mwaan ŋgoo boom bo caan ban bò nu ɛ lese fitele yî yem e ege kebefɛ, é fí ejee fô wvuwee wee le le bó eshɛŋke kebwee ke diene le ke baay ê kendoŋ kew e, edomse wvú ê joo yi baay e.

43-44 Fí ɛ bvuu è no nu le, é kebo kuw gee ɛ wo gee kebefɛ, é wo sum kebo kedvu. Fí jee le wo eley nshii wvù mɛy lo le bô kenkfuyte ke kebo le, ɛfey keekɛŋke can yicii egen ŋguy wvu baay e wvù fiee sekecii se njimɛ. *

45-46 Ɛ ɛkalɛ kuw gee ɛ wo gee kebefɛ, é wo sum ɛkalɛ kedvu. Fí jee le wo eley nshii wvù mɛy lo le nu

---

9:40 Mat 12:30; Luk 11:23   **9:43-44** Mat 5:30   * **9:43-44** Boŋwa' bo boyvuum bomew nu ɛ bise fen ɛ bvuu ɛ bise ten ejim jo 46 le, “Bvudvuu bvun nu bvù yín yí yaa kpwekene ke diee bonyii fó, ɛ ŋguy yaa ké jimɛ fó kɛ.”

ntɛɲɛ, ɛfey keekɛɲke bikaa bicii é bó elan wo ɲguy wvu baay e wvù fiee sekecii sɛ njimɛ.

⁴⁷ Ɛ jise diuw gee ɛ wo gee kebefɛ, é wo min jise didvu. Fí jee ɛ wo eley bvunfon bvɛ Nyo' le bô jise dimwaan, ɛfey keekɛɲke ɛjise ɛcii, é bó elan wo ɲguy wvu baay e.

⁴⁸ Bvudvuu bvun nu bvù yín yì diee bonyii fó yaa ké kpwekɛn kɛ, ɛ ɲguy yaa ké jimɛ fó kɛ.

⁴⁹ Ben ekeè ɛ bó nu ke eseyse wee tfuu bô ɲguy ɛɲɛɲ no bó ké seyse fiɛɛ bô ɲkauw.

⁵⁰ Ʋkauw nu fiɛɛ fí jee, geenɛn é yí nɛlo ɛ cife, é wo ebvuu ege nɛɛ dvú é yí sɛ ebvuu ekase eyeke? Ben enù diɛwɛ ɲkauw yì yeke le, é wee noo wee enù yí nyɛkeey e.”

10

Ɛkumɛ keekun kpwoon (Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Ɛ Jisos ke nɛ jó, gen keba ke won e kè Judea le, lente Joo Joodan gen wvuke. Ɛ bibombom bi bonyii le bvuu no taashi too fô wvú le, ɛ wvú no yɛɛyi bó kɛ no wvú to ké no yɛɛyi.

² Ɛ Bofalasii ke nɛ to keemom wvú, mum bife ê wvú ɛ, “Nci nu ɛ bee ɛ è nulo é wee ekun kpwɛse?”

³ Ɛ Jisos kase bife tɛn ê bó ɛ, “Muses to nya nci ɛ ben egeè nɛɛ?”

⁴ Ɛ bó tfuse ɛ, “Muses to nu ɛ cine ɛ è nulo é wee ekun kpwɛse. Ɛ wvú dioo kuunke, san ɲwa' wvù dunɔi ɛ wen nu ɛ kun wase wvú nya ê wvú.”

⁵ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ε to nu nje bikuu binen bì temyεν wvù Muses to sanεε nci wvun.

⁶ Geenεν, è to nu fonkεw seke Nyo' to bomte mwεem, ε wvú bom ε è nu diemsεν bó kpwoon. No wvú bom nonεν gay le,

⁷ “Ε nu nje fifin wvù diemsεν nu ke ecinε ice bô bwee le etaashε bô kpwεse,

⁸ ε bó bofεε emum etu wase wee mwaan.’ Nonεν, κε bó bεε bonyii bofεε κε, bó nu wase wee mwaan.

⁹ Fίε mum ε no nu le, fiεε fi Nyo' nu ε taashe wase, fo wee emom egawsεν κε.”

¹⁰ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo nu yew, ε bó bvuu bife ê wvú ekume fiεε fidvu.

¹¹ Ε wvú tfuse ê bó le, “Naa yεε wvù kuη kpwεse ε jo wvumvu, nu ε wvú ε ge kebefe κε diεwε keejan kpwoon mvu.

¹² Ε kpwoon buy dweese le, ε γεν ê diemsεν mvu le, tu wvú nu ε ge kebefe fô dweese le keejim bô diemsεν mvu.”

*Ε Jisos lan kembonεν yî boom bo caan caan e
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Ε bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e le wvú ekum bó le, ε boom bew bo ηgoo le no saake lo bó.

¹⁴ Ε Jisos dioo yen nonεν, ε shém ton'yε wvú, ε wvú gay ê bó le, “Ben ecinε é boom bodvu etoo fô me le, fo ben ejewsè bó κε, njefo bvunfon bvυ Nyo' le nu ε è nu fô bonyii diεwε boban e.

¹⁵ Ε me ensee ê ben kecεy le é wee baa efiisen bvunfon bvυ Nyo' le κε diεwε wan caan e, wvú saa ke eley bvunfon bvudvu le κε.”

16 No wvú gay nonen, mum no joo bó koyci, geele can yí bó le, laan̄ke kembonen yí bó le.

Jisos bô cee kpawaw

(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 E Jisos ke ne le wen egene, e wee mvu lewte to tum envuw ê wvú ejise bife ê wvú le, “Wee n'yeyi, wo wvù wee wvù jee, fiε fi me ηken̄ke keen̄ge nse ηken̄ke nshii wvù mey lo nu la?”

18 E Jisos tfuse ê wvú le, “Wo ten̄e me le wee wvù jee nje la? Ke wee nu dvú wvù jee ke. E nu ke Nyo' maan̄ wvù jee.

19 Ke wo kee bonci bô le, ‘Fo wo eyu wee, fo wo ejan̄ kpwee wee, fo wo econ̄ bucon̄, fo wo eben jim nsaw mbiay, fo wo efiw kenfiw, noo le è wvumtè ico bô bwoo?’ ”

20 E wee wvudvu tfuse ê Jisos le, “Wee n'yeyi, bonci ban bocii nu e me nto ηkew wase no ηgeele naa e me mbeε cuwee.”

21 E Jisos taa wvú nen tun̄η, kon̄ wvú, mum gay ê wvú le, “Tu fiε nu e sheε fimwaan̄ fi wo beε ege. Gene egese mwεem mvù wo ken̄ke, egaw bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le, é wo ke emum eken̄ke ntfu e è nu won̄ wvu we le. E wo dioo e ge nonen, emum eto ebii me le.”

22 No Jisos jeme nonen, e wee wvudvu yuw e bvushiw tfuse lo wvú, e wvú ban̄ke ye no gene nu lo shen shen, njefo wvú to ken̄ke kpawaw baay.

23 E Jisos ne ban̄ke ye taa boom bew bo ηgoo le nen, gay ê bó le, “Fí nu ke etemyi baay fô bonyii bo kpawaw e keeke eley bvunfon bvu Nyo' le.”

24 Ε njeme wvudvu ffumse boom bew bo ηgoo le. Ε Jisos bvuu gay ê bó λ, “Boom bem, fí temyi baay fô wee le * keeley bvunfon bvυ Nyo' le!

25 Fí nu cekey fô nyambala le keeley ê jise di tase le fele fô wee kpaw e keeley bvunfon bvυ Nyo' le.”

26 Ε bó yuw nonen ε fí ghaw bó baay, ε bó no ghayte λ, “Ε è fen nu nonen, é ke eyuu eboy γε?”

27 Ε Jisos kase taa bó nen, gay λ, “Fifin nulo eghaw wee wvu wum, geenen yaa nulo eghaw Nyo' κε, njefo Nyo' nulo ege fιεε ficii.”

28 Ε Bita mum ne gay ê Jisos λ, “Taa eyen, bese nu ε cinε wase fιεε ficii le ε no bii wo le.”

29 Ε Jisos tfuse ê wvú λ, “Ε me ensee ê wo keceεy λ, κε wee nu dvú wvú nu ε cinε yew e, κενεε boom bo bwee le, κενεε jéme ye le, κενεε bwee le, κενεε ice le, κενεε boom e, κενεε ηεε le, ε wvú cin'yi nje yem noo saaka wvú jee wvú wvu Nyo',

30 wvú nu ke enu σε wvú ε κεηκε yéw noo boom bo bwee le, noo jéme, noo bobwee, noo boom, noo ηεε yí nshii wvu keseen e bokan gbwee κε. Ε bonyii nu ke ebone ten bikaa ê wvú ejim, é ke dioo enu kefew ke nshii wvú too le, é wvú eκεηκε nshii wvú mey lo.

31 Geenεn, bonyii nteen bò nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bò nu ejim keseen enu fwe.”

Ε Jisos bvuu jeme yí bokan e botete ekume kpwe ye

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

---

* **10:24** Bon'wa' bo boyvuum bomew κεηκε fen λ, “fô wee wvú nu ε γεε bvufee yí kpaw e ...” **10:27** Mat 19:26 **10:29** Mat 10:37 **10:31** Mat 19:30

³² Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke nε jo je, no bene Jεlusalεm ε wvú saa fwe. Ε boom bew bo ηgoo le keηke lo ηghaw. Ε bonyii bô to bii tεn no keηke nfan. Ε Jisos bvuu jo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ε bô bó λεwse ye ε wvú no senje ê bó fiεε fi nu ke ekooy bô wvú.

³³ Ε wvú gay ê bó λε, “Ben eyekε eyuw, beene bene wase gene Jεlusalεm, ε bó nu egeη enya wee wvù diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le, é bó esaw wvú esumtεn λε bó eyu wvú, emum enya wvú can bitum e,

³⁴ é bó esεwse wvú, cuyte nceη yî ye le, suuηke wvú, emum eyu wvú, é ke dioo enu εdiuw εta, é wvú ebuy yî kpwe le.”

*Ε Jεm bô Jon λεke bintaw bi baay baay ê Jisos
(Mat 20:20-28)*

³⁵ Ε Jεm bô Jon bô to nu boom bo Σεβεdee le nε bence to fwe dvu Jisos gay ê wvú λε, “Wee n'yεεyi, fiεε nu dvú fi bese gomte λε wo ege fô bese le.”

³⁶ Ε wvú bife ê bó λε, “Ben gomte λε me enje la fô ben e?”

³⁷ Ε bó tfuse λε, “Bese gomte λε seke wo nu yî bvukukε bwuw e, é bese eshii yî bintaw bi baay baay e, wee mvu ê εbo kuw ke εceεy e, wvumvu ê εbo ke εηkoηko le.”

³⁸ Ε Jisos tfuse ê bó λε, “Kε ben kee fiεε fi ben biite kε. Ε nulo é ben ke ewu fiko fi ηγεw e fi me nu ηke en'wu, keηεε eley kfuu ηγεw wvu baay wvù me nu ηke enley wvú le?”

³⁹ Ε bó tfuse ê wvú λ, “Bese nulo ke ege.” Ε Jisos gay ê bó λ, “Ben nulo ewu fiko fi ηγεω e fi me nu ηke en'wu, eley ten kfuu ηγεω wvu baay wvù me nu ηke enley e,

⁴⁰ geenε ε keeshii ê εbo kem ke εεεε e κενεε ke εηκοηκο le yaa nu bvudvuu bwem keenya ê wee κε. Mondvuum modvu nu fô bonyii bò bó nu ε seyse wase fô bó le.”

⁴¹ Ε kebεse ke boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw εκυμε fiεε fidvu mum no ton'yi shém bò Jεm noo Jon.

⁴² Ε Jisos tee bó bocii ε bó to, ε wvú gay ê bó λ, “Κε ben kee λ bonyii bò è nu bò saake bitum ké no shiile lo yí bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole dunçi mvunγay mvubole ê we jo bó?”

⁴³ Κε fifiε κεηκε keenu ê ben εντελεη κε. Wee wvù gomte keenu wee wvu baay ê ben εντελεη κεηκε keenu wvù lemte lo ben e.

⁴⁴ Wee é no gomte keenu wee wvu fwe ê ben εντελεη, tu wvú κεηκε keenu nfwa wee tfuu.

⁴⁵ Ben ekeè λ κε wee wvù diee nu Waawee to to λ bonyii elemte lo wvú le κε. Wvú to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen can kpwe le.”

Ε Jisos yene εjise Batimayus

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Ε bó ke λen to buy ntεw wvù Jεliku le. Ε Jisos ke dioo nen'yi jó bò boom bew bo ηgoo le noo kebombom ke bonyii le, ε kenfefe kemew ε shii diuw je le λeke mwεεm ε diee nu λ Batimayus, wvù waa Timayus.

47 Ε wvú dioo yuw λε è nu Jisos wvu Nasalet, ε wvú mum κew no wamte foweewe λε, “Jisos, Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le.”

48 Ε bonyii nteen νε κew no wamene wvú gayte λε wvú eban lo. Geenεn ε wvú bvuu mese wam lo foweewe λε, “Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le.”

49 Ε Jisos leem, gay λε bó etee wvú. Ε bó mum tee kenfefe kedvu gay λε, “Ekole kuw ε jon wase, ja we, wvú teje wo.”

50 Ε kenfefe kedvu mum mwase ndvu ye fokuse, may we γεν fô Jisos e.

51 Ε Jisos bife ê wvú λε, “Wo gomte λε me enje la fô wo le?” Ε kenfefe kedvu tfuse λε, “Wee N'yeyi, me ηgomte keen'yene mwεem e.”

52 Ε Jisos mum gay ê wvú λε, “Ε gene fiuw. Fitele fi wo lese yî yem e nu ε ge wase wo ε bonεn.” Kan mwaan nonεn ε ejise eye mum yuu ε wvú no yene mwεem e, mum no bii Jisos e jò wvú to gene.

11

*Ε bó fisεn Jisos Jelusalεm diεwε Nfon e
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

1 Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le len ke dioo feηene Jelusalεm, nu wase mbew ntεw wvú Betfaj bô wvú Betani le bò nu mbew Kum Bite bi Olif e, ε wvú baa boom bew bo ηgoo le bofεε tum,

2 gay ê bó λε, “Ben eγεν ntεw wvu fwe we le. Ben nu ke eleyte jó nen kan mwaan, eyen waa kembεεbey e ε bó ε suu, ε wee ke baa ben wase yî dvú le κε, é ben efay eto dvú.

³ E wee bife ê ben laa ben fayte nje la ε, é ben tfuse le Cee Ekole kηηke shiee wvudvu, ε wvú nu ekase etfuse jim kε keseen keseen.”

⁴ E bó mum nε γεν yεn waa kembεεbey wvudvu le ε bó ε suu diuw fwese yew mi le diuw je le. E bó mum fay.

⁵ E bó dioo fayte ε bonyii bomew bò to leeme fó bife ê bó le, “Ben gee ε è nu la? Ben fayte waa kembεεbey wε nje la?”

⁶ E bó mum see ê bó fιεε fi Jisos be gay. E bó mum cinε ε bó no gene dvú.

⁷ E bó to dvú fô Jisos e, yey ndvú yibo yí nyam yidvu le, ε Jisos mum ben.

⁸ E bonyii nteen no yεyte ndvú ê je, ε bomew faasshi tíεw bite ηkpwaante, yεyte tεn ê je.

⁹ E bonyii bò to gene fwe dvu Jisos noo bò to bii εjim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô Nyo' le leεε! Nyo' nu ε laη kembonεn yí wee wvú too ê diee di Tata le leεε!

¹⁰ Nyo' nu ε laη kembonεn yí bvunfon bvu icee wesebeene wvú Dawe le bvú too le! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!”

¹¹ E Jisos γεν fεse Jelusalεm, ley fô yew ncese le, taa no mwεεm mvunciim nu. E wvú dioo mεse ε kefew ε γεν wase ε bó boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε nε γεν Betani.

E Jisos jin kete kemew

(Mat 21:18-19)

¹² E εkfuη buy yuu ε Jisos bó boom bew bo ηgoo le nε Betani bvuu no gene Jelusalεm, ε jeη no yuu wvú.

13 Ε wvú lan jise yen kete kemew e ncejole ε kí tεεke ε bó ké no diee. * Ε wvú mum no gene fó keeyen laa è nulo é wen ekoy fiεε yî dvú le edie le. Ε wvú dioo gen buy fó fanε yaa yen fiεε le yî dvú le κε, yen κε ε è nu bibε le maan, njefo è to baa nu kefew kè kí ké no yumte κε.

14 Ε wvú mum gay ê kete kedvu le, “Fo wee bεε ke ebvuu eyuu edie fiεε yî yo le κε.” No wvú gay nonen ε boom bew bo ηgoo le yuw.

Ε Jisós kuη bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le (Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

15 Ε bó ke gen fεse Jelusalem, ε Jisós gen fô yew ncese le κεw no kuunke bonyii bò to kamene way fó. Ε wvú no kuunke nonen baashi bidan bi bonyii bò to kumene bigew e, noo bintaw bi bonyii bò to geese bibembε le.

16 Ε wvú fanε yaa bvuu bee ten le wee etuu fiεε elen edanσen dvú fô yew ncese le κε.

17 Ε wvú no γεεyi bó gayte le, “Κε bó nu ε san le Nyo' gayte le,
‘Yew wen nu ε bó nu ke etenje le yew bunle fô bitum e bicii?’

Geenen ben ε banke ε tu tfum bocoon.”

18 Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò to dunçi bonçi ke yuw mum no gomte je yî bó eyu wvú jó. Bó to κεηke nfan ekume wvú njefo kebombom ke bonyii le to yuuke wase n'γεεyi we ε diuw yumte lo bó.

19 Ε è ke dioo nu fokieguu, ε Jisós bô boom bew bo ηgoo le buy ê kelaante kedvu le.

11:13 Luk 13:6 * 11:13 Kete kin nu kè bó tenε ê díew bala le le «fig». 11:17 Yεsa 56:7; Yeli 7:11 11:18 12:12; 14:1-2

*N'yeyi wvù nen'yi yí kete kè Jisos to jìjè le
(Mat 21:20-22)*

²⁰ E Jisos bô boom bew bo ngoo le ke buy no fele fontanentan, yen kete kie le e kí e yowlen wase kecii e shii e buy yí gèj e.

²¹ E Bita kume fiè fi se kooye, jeme ê Jisos le, “Wee N'yeyi, yen no kete kie kè wo se jìjè e yowlen wase.”

²² E Jisos jeme ê bó bocii le, “Ben elese fitele yí Nyo' le.

²³ E me ensee ê ben kecey le, é wee gay ê kum wvun le, ‘Mvuwe ye fen egen egbwe ê joo yí baay e’, e wvú gayte nonen yaa manene ke ê fitele le, e wvú e bee le fiè fi wvú gay nu ekooy, é wvú emvuwe.

²⁴ Nonen é me ensee ê ben le, fiè ficii fi ben leke ê bunle le, e ben e bee le ben nu e kenke wase, nu e ben nu ekenke.

²⁵ Ben dioo leem ten keebunle, é è nu le wee kenke wee mvu fô fitele le, é wvú leshè nya ê wvú. Ben egeè nonen wvu le Icee wene wvù nu fowe elèshi ten binen bibefe. [

²⁶ E ben baa elèshi bibefe bi bonyii bomew e, Icee wene wvù nu fowe saa elèshi ten binen ke.]”
†

*E bó bife fô mvungay mvu Jisos e ne
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ E Jisos bô boom bew bo ngoo le bvuu gen ley Jelusalem. E wvú ke dioo ghanci fô yew ncese le, e bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò dunçi bonçi

---

11:23 Mat 17:20; Luk 17:6   **11:24** Mat 7:7; Luk 11:9   **11:25** Mat 7:1; Luk 6:37   † **11:26** Ke boḥwa' bo boyvuum bomew bò bó to yawè san dièw Nyo' jó kenke kencim kin ke.

bo Nyo' le noo bonyii bò saake won nε to yen wvú le,

²⁸ bife ê wvú le, “Wo jo fεε mvunḡay ε se no gee mwεεm mvun? E nya yεε mvunḡay mvudvu ê wo le wo egeè mwεεm mvun?”

²⁹ E Jisos gay ê bó le, “Me nu embife fiεε ê ben fimwaan, é ben dioo ε tfuse, é me emum ensee ê ben wee wvù nya mvunḡay le me engeè mwεεm mvun.

³⁰ E to nya yεε mvunḡay ε Jon se no leese bonyii ê joo? E to nya Nyo' nuu wee wvu wum ε? Ben kε tfuse é me en'yuw!”

³¹ E bó nε no keḡene εbonεbon le, “E beene tfuse le è to nya Nyo', é wvú ebife ê beene le laa ε è ge la fo beene ebee Jon e le?”

³² Beene ε tfuse le è to nya wee wvu wum, é fi ecem jó?” Bó to fane bonyii njefo bonyii bocii to nu ε bee le Jon to nu naa wee ntum Nyo'.

³³ Nonεn, ε bó mum tfuse ê Jisos le, “Kε bese kee kε.” E Jisos mum gay ê bó le, “Tu kε me nu ensee ten ê ben wee wvù nya mvunḡay ê me le me engeè mwεεm mvun kε.”

12

*Ngan ekumε bonyii bò wee to tεseε wεε ê bó
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ E Jisos mum nε no jemyi ê bó ê bonḡan e le, “Wee mvu to nu ε lem wεε mvuntam mvù bó keenci mbvuum dvú, gem bô ketaan kεεkεε, cim fò bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte ε mbvuum buyte, tum ketaale ke wee ncey e wεne dvudvu,

mum tɛsɛ wɛɛ wvudvu ê bonyii, mum nɛ ɣɛn ketum kemew e.

² Ɛ kefew kè bó ké no koyte ke to kocɛn, ɛ wvú tum waa we lemme mvu fô bonyii bò wvú to tɛsɛɛ wɛɛ ê bó le ɛ bó enya mvuwene mvuntam é wvú eto dvú.

³ Ɛ wvú ɣɛn ɛ bó kaa koo lo suŋ, kuŋ ɛ wvú tu jim cancan.

⁴ Ɛ wee wɛɛ wɛ bvuu tum wvumvu waa lemme, ɛ wvú ɣɛn ɛ bó bvuu suŋ kay ɛkolɛ, shoose wvú.

⁵ Ɛ wvú bvuu tum wvumvu, ɛ bó yu wvuwɛ. Ɛ wvú bvuu tum bomew mwaanŋ mwaanŋ ɛ bó duule lo, ɛ bó suŋ bomew, yuwɣɛ bomew.

⁶ Ɛ wvú ke tum, ɛ è to kɛ wase wee mwaanŋ shɛɛ, ɛ wee wvun nu waa we, ɛ è nu fitele fiew. Ɛ wvú mɛsɛ tum wvú fô bó le kpwaake ɛ bó nu ɛɣɛn ewvum waa wen wvun.

⁷ Ɛ wvú ɣɛn, ɛ bonyii bodvu jeme ɛbonebon ɛ, ‘Wvun nu ndiela wee wɛɛ wvun, ben eto é beene eyu wvú é bvushɛw bvudvu enu wase bvusɛɛbeene.’

⁸ Ɛ bó mum koo wvú, yu, bvuse lanŋ ɛkfuŋ jo ketaanŋ.”

⁹ No Jisos jeme nɛn, mum bife ɛ, “Fiɛɛ fi è nulo é wee wɛɛ wvun ege nu la? Wvú nu ke eto elɛsɛ lo bonyii bodvu, etɛsɛ wɛɛ wvudvu ɛ è nu wase ê bonyii bomew.

¹⁰ Ben ke baa tanŋ wase bvudvuu bvun ê Nɣwa' Nyo' le le? Bó nu ɛ sanŋ ɛ, ‘Tɛ didvu diɛ di bonyii bo kembom e to tunɛɛ, to nu ɛ nɛ kase tu tɛ di buu di yew e.

¹¹ Fifin nu ɛ è ge kɛ Tata, bonyii ɛ no taale kɛŋke ŋghaw.’ ”

12 Ε bonyii ba yuw ηgan wvun, mum κιεε le Jisos ma ε ὲ nu ὲ bó. Ε bó mum no gomte keekoo wvú, σε fan ε ὲ nu kebombom ke bonyii le kè to nu fó. Ε bó mum cinε wvú le nε no γεne.

*Ε bó telε Jisos εκυμε shile wvù lanηεν
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

13 Ε bikuu bi won e ke nε tum Bofalasii noo bonyii bomew bo ηgoo Nfon 'Elod e le bó eγεν etele Jisos ekoo wvú yí njeme we le.

14 Ε bó to, gay ὲ Jisos le, “Wee n'yεεyi, bese kee le wo ké no jemyi κε ὲ nu keceεy, njefo κε wo fane jise di wee le κε, κεnεε mwεten nu naa la. Wo γεεyi keceεy ὲ nu je yí yi Nyo'. Ke see ὲ bese laa nci nu ε bee le bó elaanke shile ὲ Kaysa, nuu wvú baa bee le? *

15 Beene elaanke, nuu fo bó elaanke le?” Ε Jisos κιεε fiεε fi bó to wεentene dvú, tfuse le, “Ben teeyi me nje la? Ben κε eto bó danali é me en'yεn.”

16 Ε bó to dvú, ε wvú fi, bife le, “Ekole kin kè nu yí dvú le nu ke γεε le, ε diee din nu di γεε le?” Ε bó tfuse le, “Ε nu ke Kaysa le, ε diee nu κε ten diew.”

17 Ε Jisos mum gay ὲ bó le, “Ben enyaà fiεε fi ὲ nu fi Kaysa le ὲ wvú, nyaà fi Nyo' le ὲ Nyo'.” Ε bó yuw nonεn, ε diuw yum lo bó εκυμε wvú.

*Ε bó telε Jisos εκυμε kentaashε ke kpwoon bó diemsεν e seke bó ε buy yí kpwe le
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

18 Ε Bosadusii bomew ke nε to keebife fiεε ὲ Jisos. Bosadusii to nu bonyii bò to duu le κε bonyii nu ke ebuy yí kpwe le κε.

12:12 11:18 * 12:14 Kaysa nu Nfon wvu baay wvu Lum. 12:17
Lum 13:7 12:18 Luk 20:27

19 No bó to nonen, gay le, “Wee n'yeyi, Muses to nu e san ê beene ê bonci le le,

‘E waa bwee wee kpwe e gee kpwoon se wan,

tu wee wvudvu kenke keege kpwee nkfu

é bô wvú eboo boom ê diee di nkfu waa bwee wvudvu le.’

20 Nonen, wee mvu to kenke boom bolemse bosooshwi, e wvu ngaywee ke jo kpwoon, ke kpwe se bô wvú e boo wan.

21 E ejime kew gee kpwoon wvudvu, ke kpwe ten se wan. E fi ke kooy ke ten lenlen bô ejime ke wvuwe le.

22 E bó ghan gee wvú bocii, e wee fan e yaa nu dvú ente jo bonyii bo bosooshwi bodvu wvú eboo wan bô kpwoon wvudvu ke. Ejim jodvu e kpwoon wvudvu kpwe ten.

23 No bonyii bo bosooshwi bodvu to nu e jo kpwoon wvudvu bocii, è nu ke enu seke bonyii buyte yî kpwe le, é wvú enu kpwee yee?”

24 E Jisos gay ê bó le, “Ben jemyi nen jayte lo njefo ke ben kee fi fi bó san ê Nwa' Nyo' le ke, yaa kee ten mvungay mvu Nyo' le ke.

25 Fi fi nu, nu le è nu ke enu seke bonyii e buy wase yî kpwe le, ke bolemse bô bokene be ke ebvuu etaashi bvujen ke, e bonyii yaa be ke ebvuu enyaa boom e bó taashi bvujen ke. Bó nu ke enu wase ke diewe bonceendaa bo Nyo' le fowe.

26 Fi fi ekume le bonyii nu ke ebuyte yî kpwe le, ben ke baa tan wase bvudvuu ê Nwa' Muses e ekume kete kè to beenci e Nyo' jemyi ê Muses gayte le,

‘E nu me Nyo' Abla'am bô Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow e?’

²⁷ Fì nu ɛ kɛ Nyo' nu Nyo' bonɔkfu kɛ, è nu Nyo' bonyii bô nu dvú. Ben nu ɛ jay baay.”

Nci wvù fele bonci bocii

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ E wee mvu wvù to duɔɔci bonci bo Nyo' le ke to, dīoo yuw no Jisos bô bonyii ba beeke mbew, bvuu yɛn no wvù nu ɛ tfuse fiɛɛ fi bó bife ê wvú ê je yì jee le, ɛ wvú mum bife tɛn ê Jisos ɛ, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvù la?”

²⁹ E Jisos tfuse ê wvú ɛ, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvun wvù duu ɛ,

‘O bonyii bo Israeɛ ben eyuw,

Tata Nyo', wvù Nyo' wesebeene,

Tata Nyo' wvudvu nu kɛ mwaanɔ.

³⁰ E koonkè Tata wvù Nyo' wo bô fiteɛle fiuw ficii,

enya ɛkolɛ kuw ê wvú kecii,

egɛɛ bvufɛɛ bwuw yì ye le bvucii,

elementè fô wvú le bô mvunɔgay mvunɔciim.’

³¹ E nci wvù bii wvun e nu ɛ,

‘E koonkè waa bwoo no wo koonkɛ ɛkolɛ kuw.’

Kɛ wvumvu nci bvuu nu dvú wvù fele boban kɛ.”

³² E wee wvù to duɔɔci bonci bo Nyo' le wɛ gay ê Jisos ɛ, “Wee N'yɛɛyi, wo nu ɛ tfuse naa ɛnɔ. Wo jemyi ɛ è nu keɛɛy ɛ Nyo' nu kɛ mwaanɔ ɛ wvumvu yaa bvuu nu dvú ɛfey wvú kɛ.

³³ E keekoonkɛ wvú bô fiteɛle ficii, gɛɛle bvufɛɛ yì ye le bvucii, lemtɛ fô wvú le bô mvunɔgay mvunɔciim bô keekoonkɛ waa bwoo no wo koonkɛ ɛkolɛ kuw,

nu ε fí fele naa lo keegee boncese bô nyám yi tonεεn noo boncese bomew.”

³⁴ Ε Jisos dioo yεn no wvú tfuse diεwε wee bvufee le, ε wvú mum gay ê wvú le, “Κε wo nu ncejole keeley bvunfon bvú Nyo' le κε.” Εjim jodvu, ε wee faηε yaa ke ebvuu emom eto keebife fiεε ê wvú κε.

*Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa yεε
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Ε Jisos ke no yεεyi bonyii fô yew ncese le, ke nε bife ê bó le, “Bonyii bò duηci bonci ghan nεε le ε σε no duu le Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa Nfon Dawe?”

³⁶ Ε Keyoy ke Yuule to ge wase ε Nfon Dawe wvun jeme εkumε Mboyse wvudvu gayte le, ‘Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wεm le wvú eshii ê εbo kew ke εcεεy e, egen ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban

é wvú etome bikaa biew yî bó le.’

³⁷ Ε Dawe kebεε teηε wvú le Tata wen, é wvú ebvuu eghan nεε σε no nu waa we?” No Jisos to jemyi mwεεm mvun nεn ε kebombom ke bonyii le kè to nu fó, no yeke ε njon yuu lo bó.

*Ε Jisos tooshε gee di bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)*

³⁸ Ε wvú dioo yεεyi bonyii nε gay ê bó le, “Ben ejoò wεε ben ε bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le. Bó ké no koonke keetfumyi ndvú yi baay baay ghanci dvú mondvuum mò bó kamene diwaci le, le bonyii egaytè bó le bô n'wvum.

39 **Ɛ** bó ké ɣɛn yéw bunle le, kɛnɛɛ fô ɲkaw e, caw kɛ ɛ è nu bintaw bi baay baay sɛ shii yî dvú le.

40 Bó shiwse lo mwɛɛm mvu bokɛ' bo bonkfu le, mum buwse bó bô dibunle di dewkene. Nɣɛw wvubo nu ke eyuu ekuuke baay.”

*Nnya kpwɛɛ ɲkfu
(Luk 21:1-4)*

41 **Ɛ** Jisos ke nɛ ɣɛn shii keba keki fô fiɲkuw fi nnya le fô yew ncese le, no taale no bonyii too ɣɛɛle bigew ê fiɲkuw fidvu le. **Ɛ** bonyii bo kpwaw e nteen no too ɣɛɛle bigew jó ɛ bí duule.

42 **Ɛ** kpwɛɛ ɲkfu mvu ke nɛ to ɛ è nu wee kefufe, ɣɛɛ mvunyinyi jó mvunfɛɛm mvù gee jise di bigew e ɛ dí baa buy fiɛɛ le kɛ.

43 **Ɛ** Jisos bɛn boom bew bo ɲɔo le gay ê bó ɛ, “**Ɛ** me ensee ê ben kecɛɛy ɛ kpwɛɛ ɲkfu wvun wvù nu wee kefufe nɛn, nu ɛ nya ɛ fey bonyii bocii bô ɣɛɛle fiɛɛ ê fiɲkuw fi yew ncese le fin e.

44 Bonyii bocii bô be nyaa, be too ɛ è nu bô tfúw kpwaw wvubo wvù nu ɛ yɲsɛn wase ɛ no fuci kuse. Geenɛn wvú ɛ to bô kefufe kew kecii ɛ nya fiɛɛ ficii fi wvú kɛɲke, ɛ è nu fí fi wvú bee keecɛe yî dvú le.”

13

Bɪɲɣaw bi mwɛɛm e bì nu ke ekooyi seke won nu keeke eka

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 **Ɛ** Jisos ke dɔo nɛn'yi fô yew ncese le, ɛ waa we ɲɔo mvu ghay ê wvú ɛ, “Wee N'yɛɛyi taa eyɛn

bibwee bi eta le bi nu yî yéw yin e. E nu naa lo binghaw bi yéw e!”

² E Jisos tfuse ê wvú le, “Wo yene binghaw bi yéw e bin e? Ke te dimwaan nu ke eshεε yî dimew e se bó ε base fokuse ke.”

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ E Jisos ke gen ben shii yî Kum Bite bi Olif e ê keba kè taale yew ncese le, ε Bitá bô Jem noo Jon noo Andulu gen εbonεbon bife ê wvu le,

⁴ “Ke see ê bese kefew kè fiεε fidvu fin nu ke ekooy, ebvuu esee nciise wvù nu ke eduñce kefew kè mwεem mvudvu mvun mvunciim nu ke ekooy.”

⁵ E Jisos mum gay ê bó le, “Ben eyenè fo wee ke elεε ben é ben ejay je.

⁶ Bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem tεεke fojise, ε wee duu le, ‘E nu me wvudvu.’ * E bó dioo gee nonen emum elεεle bonyii nteen ε bó jayte je.

⁷ Ben ke dioo ε yuw le bó tumte jem kenεε le jem nu enu, fo finteem ebuytè ben ke. Mvumvun nu mwεem mvù kenke keeke ekooy. Geenεn ε mvú yaa mum duñci le won kaa wase ke.

⁸ Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ε nfon mvu tumte jem bô wvumvu. Nshε nu ke eshiike mond-vuum e mond-vuum e, ε jej koole. E mvumvun mwεem bεε ke lo mvun'yan ke diεwε seke kpwoon ε kεw lume.

⁹ Ben dioo nu no yenè. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bò saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben yéw bunle le. Ben nu ke eleemεn fwe

---

13:2 Luk 19:44   * **13:6** “... me wvudvu,” jemyi ε è nu ekumε Mboyse wvù Nyo' to kawεε.   **13:8** 2Klo 15:6; Yesa 19:2   **13:9** Mat 10:17-22; Jon 16:1-4

dvu bonyii bò saake biba bi won e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben ejeme ê bó ekumε me.

¹⁰ Geenεn ε bó κηηke κε keeyaw efewcε saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bitum bicii.

¹¹ Seke bó ε koo ben ε no gene dvú keenya yew nsaw e, fo ekolε ekfuntè ben le laa ben nu ke egen ejeme le la le. Seke ben ε γεν, no jemyi κε ε è nu fiεε fi buyte diuw wene le kefew kekiε le, njefo κε è bεε ke ejemyi ben κε. ε nu ke enya Keyoy ke Yuule njeme diuw wene le.

¹² Wee nu ke enε ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enε ebone bikaa ê bo'icee bobole εjim, gee ε bó yuwyi bó.

¹³ Bonyii bocii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenεn, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemεse nu wvù nu ke eboy.

*Ekumε mwεεm mvù bεmte mvù nu ke ekooyi
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ (Wee wvù taanke ηwa' wvun eyuw fin ntay,) seke ben ε γεν ε kemaante ke fiεε le kè nulo ejin bvudvuu leeme wase fô kí yaa be κηηke keenu κε, ε bonyii bò nu Judea mum fεε ben yî dikum e.

¹⁵ Fo wee wvù nu ê yew we dīoo ε shii bvuu ley yew le wen ejo naa lo fiεε elewte dvú κε.

¹⁶ Fo wee wvù nu wene ebvuu ekfulε le wen too ejo ndvu ye yi bulεen κε.

¹⁷ Ngεw wvu baay εdiuw yoya le nu ke enu wvu bokεnε bò nu bô difue, noo bò yamsee boom e.

13:11 Luk 12:11-12   **13:12** May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53

13:13 Jon 15:21; Mwm 13:10   **13:14** Dan 9:27   **13:15** Luk 17:31

18 Ben ebunleè ɛ fo fiɛ fin ke ekooy ɛ è nu kefew ke nffum e ke.

19 Bonyii nu ke eyen ηγεω εδιuw yoya le, ɛ kfuw wvuwe ηγεω ke baa nu wase dvú ɛ kew no Nyo' bomεε won ɛ to ɛ buy keseen e ke. Ɛ ke kfuw wvuwe bεε ke ebvuu eyuu enu dvú ke.

20 Ɛ Tata to baa fafe εδιuw ɛ ηγεω wvudvu, tu ke wee wvu wum mwaan bee ke eboy ke. Geen, nje bonyii bew bò wvú to cawεε wase γεε, wvú nu ɛ fafe εδιuw yodvu.

21 Ɛ wee ke egay lo ê ben εδιuw yoya le ɛ 'Ben etaa eyen, Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvun fen!' Ke nεε ɛ, 'Ben eyen wvuwe fofe!' Fo ben ebee ke.

22 Ben ekeè ɛ bonyii nu ke etoo mbiayte ɛ bowen nu bomboyse bò Nyo' to kawεε, ɛ bomew duu ɛ bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwεεm mvù dunji mvunɔay mvubole, gee ten mwεεm mvu diuw wvù yumεen e, momte fen é je nu dvú, keeεε bonyii bò Nyo' nu ɛ caw é bó ejay je.

23 Ben eyenè. Me nu ɛ nsee wase mwεεm mvun mvunciim ê ben é mvú se keeke ekooyi.

No fí nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 Ɛ nu ke edioo enu εδιuw yoya le seke bonγεω bodvu ɛ fey wase, é diuu enε esεε ejimε, é kpwee saa bvuu baa ten ke,

25 é jón enen'yi fowe gbwekene, é mwεεm mvu fowe mvunciim mvù keηke mvunɔay eshiike.

26 Nonen é bonyii emum eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too ê kembew e kenke mvunḡay mvu baay noo bvukukε.

27 E wvù emum eciinse bonceendaa bew é bó egen εbuw ε wonḡ yo εna le yî nshε le noo fowe, ebaance bonyii bew bò wvù nu ε caw.

(*Mat 24:32-35; Luk 21:29-33*)

28 Ben eyeyi fiε yî kenḡvum e. Tíew ye ké boci, é bibε ekew etεke yî dvù le, é ben mum kiεε le εkfunḡ kumene wase.

29 E nu ke lenḡḡ no ben nu ke edioo ε yen ε mwεem mvun kooyi, é ben emum ekiεε le wvù nu wase nceencee naa wase ê yew fwese.

30 E me ensee ê ben kecεy le ke εḡḡoke ke keseen kin nu ke eka se mwεem mvun mvunciim ε kooy wase ke.

31 Ebulε bô nshε nu ke eka, geenen ke diew yem nu ke eyuu eshiw ke.

(*Mat 24:36-44*)

32 Geenεn ke wee nu dvù wvù kee diuu didvu kenεε kefew kedvu ke. Ke naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe kenεε Waa Nyo' kee ten ke. E kee ke Ice wvù εmberḡ.

33 Nonen ben eyenè bvuu cεytè, † njefo ke ben kee kefew kedvu ke.

34 Fí nu ke enu diewe wee fò wvù ḡene ḡhane, ε dioo nen'yi, ε ḡεε yew ye can boom bew bo lemme le, wee bô diew lemme, wee bô diew lemme, ε ḡay ê wee wvù cεyte diuw ketaanḡ le wvù eshεε ecεytè nḡay.

13:26 Mat 24:30   **13:30** Mat 16:28   **13:32** Lem 1:7   **13:33** Mat 24:36   † **13:33** Bonḡwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, «bunleè».   **13:34** Mat 25:14-15; Luk 19:12-13

³⁵ Nonɛn ben emum ecɛytè, njefo ke ben kee kefew kè cee yew nu ke ekase eto ke. E nelo é wvú ke eto ekiɛguu, kenɛɛ entaŋ entelɛŋ, kenɛɛ seke nyimshie yi fwe le, kenɛɛ entaŋentaŋ.

³⁶ Fo wvú ke enɛ esɛsɛ ebuynɛn eyɛn ɛ ben leete ke.

³⁷ Fiɛɛ fi me njemyi ê ben fin nu ɛ me njemyi tɛn ê wee tfuu le, ‘Wee wemɛn ecɛytè.’ ”

14

E bonyii cu ntaŋ keekoo Jisos eyu

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ E to shɛete wase ɛdiuw ɛfaa é emum enu diuu di Nkaw Danɛfey noo Nkaw Bled wvù bô baa gɛɛ Fintuŋlɛɛn jó ke. E bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' le no gomte je yi bô ekoo Jisos jó ê kenyilɛ le, eyu.

² E bô cu ntaŋ ɛbonɛbon le, “Fo beene emom fiɛɛ fin kefew kè bô gee Nkaw e ke, njefo é beene mom lo, é fi eto bô diuw ê bonyii entelɛŋ.”

E kpwoon mvu yefe Jisos bô nfiey wvù shfuunɛkene

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ E Jisos ke no nu ntɛw wvù Betani le, yew dvu Semon wvù wee ntun wvu baay, ɛ bô ke shii no diekene,* ɛ kpwoon mvu nɛ ley bô fikaa† fi nfiey mvu wvù shfuunɛkene le. Nfiey wvudvu to lumte naa ntay, ɛ bô kene bô naad ɛwvunɛwvun. No wvù

14:1 11:18   **14:3** Luk 7:37-38   * **14:3** E diɛw Glek e nu le: “Jiim no diekene”, ɛ è nu no bô to ké no diekene kefew kekilɛ le.   † **14:3** Fikaa fin nu ɛ bô to kene bô tɛ dimew di bô teŋe ê díɛw bale le le «alabaster».

ley, mum koy diuw fikaa fidvu fuce nfiy wvudvu yî ekole ke Jisos e.

⁴ E bonyii bomew kaa ne no wvukene εbonεbon gayte le, “Wvú nyεw bô nfiy wvun nen nje la?”

⁵ E be nelo é bó egese nfiy wvun é wvú efey lo bigew bodanali gee te, enya bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le.” E bó mum no ηasene lo yî ye le.

⁶ Geenε, ε Jisos jeme ê bó le, “Ben ecine wvú le nyεkeey. Ben nyaa ηγεw ê wvú nje la? Wvú nu ε ge ε è nu fiεε fi jee fô me le.

⁷ Ben ekeè le bonyii bo kefufe le nu ke enu ke ben ε bó sekecii. E ben nulo efici bó seke ben koonke. Geenε, ke me nu ηke enu beene sekecii ke.

⁸ Kpwoon wvun nu ε ge ε è nu fiεε fi wvú nulo ege. Wvú yefe me bô nfiy wvun nen seysee ε è nu no bó nu ke edwey me.‡

⁹ E me ensee ê ben keceey le, naa fεε fô bó nu ke efewci saaka wvù jee yî ekole ke nshε le kecii nu ε fiεε fi kpwoon wvun ge nu ε bó nu ke esenje ten, keekumyi wvú.”

*E Judas gen keegese Jisos
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)*

¹⁰ E Judas Iskaliot wvù to nu wee ηgoo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε, mum ne gen fô bocee ncese bo baay baay e wvu le wen egese Jisos ê bó.

¹¹ E bó dioo yuw nonεn yuw njon baay, mum kaw wvú le bó nu enya bigew ê wvú. E wvú mum kew no gomte je yî wvú nu enya Jisos jó can yibole.

‡ **14:8** Wee Juu to ké kpwee, ε bó yefe gvune diew bô nfiy se dwey.

*Ɛ Jisos bô boom bew dieken yî kemese le
(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)*

¹² Ɛ diuu di fwe di Nkaw Blɛɛd wvù bó baa gɛɛ Fintunɔɔn jó dì bó to ké no sɛɛle waa keyaw wvu Nkaw Danɛfey ke to kocɛn, ɛ boom bo Jisos e bo ngoo le bife ê wvú ɛ, “Wo gomte ɛ bese eɛn eseyse ɛ è nu fɛɛ fò wo nu edie Nkaw Danɛfey?”

¹³ Ɛ wvú mum tum boom bew bo ngoo le bomew bofɛɛ, gay ê bó ɛ, “Ben eɛn ɛlaante, ben nu dīoo gɛne, eyɛn wee le ɛ wvú ɛ tuu joo ê nshaan e, é ben ebi wvú le.

¹⁴ Seke wvú ɛ gɛn ɛ ley yew yî wvú ley dvú le, ɛ ben gay ɛ wee wvù kɛɲke yew yidvu ɛ Wee N'yɛɛyi biite ɛ laa kebuw ke bonyii bo ghane le kewene kè bô boom bowene bo ngoo le nu edie Nkaw Danɛfey dvú nu fɛɛ ɛ?”

¹⁵ Wvú nu ke emum edunɔɔ kebuw ke baay yew yi ɛwe le ɛ bó ɛ loocɛ wase ɛ seyse kí ɛ no nu lo, é ben emum eseyse mwɛɛm mvudien dvú.”

¹⁶ Ɛ boom bo ngoo le bodvu mum nɛ gɛn ɛlaante, gɛn yɛn mwɛɛm e kɛ lɛɲɛɲ no Jisos to jemyɛɛ ê bó. Ɛ bó mum seyse mwɛɛm mvudien mvu Nkaw Danɛfey e dvú.

¹⁷ Ɛ è ke no nu ekiɛguu, ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofɛɛ taashɛ dvú.

¹⁸ Ɛ bó ke shii no diekene, ɛ Jisos nɛ gay ê bó ɛ, “Ɛ me ensee ê ben keceɛy ɛ wee mvu ben e nu egese me, ɛ wee wvun nu wvù diekene bee wvú.”

¹⁹ Ɛ bó yuw nonɛn, nɛ no nu lo yii yii, mum no biite ê wvú wee mwaan mwaan ɛ, “Ɛ nu me le?”

20 $\text{\textcircled{E}}$ wvú tfuse $\text{\textcircled{\text{E}}}$, “ $\text{\textcircled{E}}$ nu $\text{\textcircled{\text{K}}}$ wee mvu ben bo yuufe ncow bof $\text{\textcircled{\text{E}}}$ le wvú bee wvú cuwte bl $\text{\textcircled{\text{E}}}$ d $\text{\textcircled{\text{E}}}$ shuw e.

21 Wee wvú diee nu Waawee nu ke e $\text{\textcircled{\text{E}}}$ n $\text{\textcircled{\text{K}}}$ no bó to sa $\text{\textcircled{\text{E}}}$ $\text{\textcircled{\text{E}}}$ ekum $\text{\textcircled{\text{E}}}$ wvú. Geen $\text{\textcircled{\text{E}}}$, η g $\text{\textcircled{\text{E}}}$ w wvu baay nu fô wee wvú gese wee wvú diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fô wvu $\text{\textcircled{\text{E}}}$ wee le baay f $\text{\textcircled{\text{E}}}$ n $\text{\textcircled{\text{E}}}$ bó to baa eboo wvú $\text{\textcircled{\text{K}}}$.”

$\text{\textcircled{E}}$ Jisos bô boom bew die ntaash $\text{\textcircled{\text{E}}}$

(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20)

22 No bó to diekene, $\text{\textcircled{\text{E}}}$ Jisos n $\text{\textcircled{\text{E}}}$ jo bl $\text{\textcircled{\text{E}}}$ ed, nya keyoone $\text{\textcircled{\text{E}}}$ Nyo', guush $\text{\textcircled{\text{E}}}$, nya $\text{\textcircled{\text{E}}}$ boom bew bo η goo le gay $\text{\textcircled{\text{E}}}$, “Ben eko, fin nu ye y $\text{\textcircled{\text{E}}}$ m.”

23 $\text{\textcircled{E}}$ wvú mum jo t $\text{\textcircled{\text{E}}}$ n fiko, nya keyoone $\text{\textcircled{\text{E}}}$ Nyo', mum nya fiko fidvu $\text{\textcircled{\text{E}}}$ bó, $\text{\textcircled{\text{E}}}$ bó wu bocii.

24 $\text{\textcircled{E}}$ wvú gay $\text{\textcircled{\text{E}}}$ bó $\text{\textcircled{\text{E}}}$, “Fin nu e $\text{\textcircled{\text{E}}}$ m $\text{\textcircled{\text{E}}}$ kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí $\text{\textcircled{\text{E}}}$ buy nje wee nteen.

25 $\text{\textcircled{E}}$ me ensee $\text{\textcircled{\text{E}}}$ ben kec $\text{\textcircled{\text{E}}}$ $\text{\textcircled{\text{E}}}$ y $\text{\textcircled{\text{E}}}$ $\text{\textcircled{\text{K}}}$ me mb $\text{\textcircled{\text{E}}}$ $\text{\textcircled{\text{E}}}$ η ke embvuu en'wu mbvuum mo twen $\text{\textcircled{\text{E}}}$ kete kè lane le man $\text{\textcircled{\text{K}}}$ $\text{\textcircled{\text{E}}}$ g $\text{\textcircled{\text{E}}}$ n $\text{\textcircled{\text{E}}}$ buy diuu d $\text{\textcircled{\text{E}}}$ me nu η ke en'wu mó monf $\text{\textcircled{\text{E}}}$ m ente jo bvunfon bv $\text{\textcircled{\text{E}}}$ Nyo' le.”

26 $\text{\textcircled{E}}$ Jisos bô boom bew bo η goo le ke m $\text{\textcircled{\text{E}}}$ se, yem η k $\text{\textcircled{\text{E}}}$ ie mbense, mum buy ben g $\text{\textcircled{\text{E}}}$ n y $\text{\textcircled{\text{E}}}$ Kum Bite bi Olif e.

$\text{\textcircled{E}}$ Jisos gay $\text{\textcircled{\text{E}}}$ Bita nu ke ema wen

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 $\text{\textcircled{E}}$ Jisos ke n $\text{\textcircled{\text{E}}}$ gay $\text{\textcircled{\text{E}}}$ bó $\text{\textcircled{\text{E}}}$, “Ben bocii nu ke etfuw bikaa $\text{\textcircled{\text{E}}}$ me ejim. $\text{\textcircled{E}}$ nu no bó nu $\text{\textcircled{\text{E}}}$ sa $\text{\textcircled{\text{E}}}$ $\text{\textcircled{\text{E}}}$ Nyo' gayte $\text{\textcircled{\text{E}}}$, ‘Me nu en $\text{\textcircled{\text{E}}}$ ke en'yu nc $\text{\textcircled{\text{E}}}$ y njée $\text{\textcircled{\text{E}}}$ njée esaan $\text{\textcircled{\text{E}}}$ n.’

14:22 1Kol 11:23-25

14:23 1Kol 10:16

14:24 Mat 26:28

14:26 Luk 22:39; Jon 18:1

14:27 Saka 13:7; Mak 14:50-52; Jon

16:32

28 Geenɛn, seke Nyo' ε bvuse me yî kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.”

29 Ε Bita tfuse ê Jisos le, “Ε bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo εjim, tu κε ε nulo é me ηke en'yuu entfuw κε.”

30 Ε Jisos gay ê wvú le, “Ε me ensee ê wo keceey le entan jo εben jan, nu ε nyimshie nu ke enu le yí eton bokan bofεε, ε wo ε ma wase me bokan botεte.”

31 Ε Bita jeme teme lo gay le, “Ε ε cim nu le me enkpwe lo bee wo, tu κε ε nulo é me en'yuu ema wo κε.” No wvú gay nonɛn, ε bó bocii gay κε ten lenlen no wvú gay.

Ε Jisos bunle Gesεmane
(*Mat 26:36-46; Luk 22:39-46*)

32 Ε bó ke γεν ley fô wεε ketaan wvumew e, ε bó teje le Gesεmane, ε Jisos gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben eshii fen, é me enγεν embunle.”

33 Ε wvú mum jo Bita bô Jεm noo Jon, ε bô bó nε fó. Ε wvú nε no kpwaake mwεεm ε monlum koole wvú.

34 Ε wvú gay ê bó le, “Fitele flem nu yii yii baay naa fi me enkpwe lo. Ben eshεε enù fen cεyte.”

35 Ε Jisos nε fó bence γεν fwe caan, gbwe fokuse, bunle le é je be nu dvú, é kefew ke ηγεw e kedvu efey κε lo.

36 Ε wvú bunle le, “Abba, Icεm, wo nulo ege fieε ficii. Cake fiko fi ηγεw e fin fo me en'wu. Geenɛn, gee κε no wo koonke. Fo wo ege no me ηkoonke κε.”

37 Ε Jisos kase tu jim fô bó le, yεn ε bó leete. Ε wvú bife ê Bita le, “Semon, wo leete lo le? Κε è nulo é wo ecεy egεn ebuy yî ntam kefew e κε mwaan e?”

38 Ben enù we bunleè fo mmom ke eto fô ben e eghaw ben. Ε nu kecεεy le fitele koonke lo, geenεn ε nyam ye wεεyi.”

39 No wvú jeme nonεn bvuu kase gen bunle κε no wvú be bunle wase.

40 Ε wvú dīoo kase tu jim bvuu yεn ε boom bew bo ηgoo le leete njefo nyii to nu ê bó εjise baay. Ε bó fanε yaa kiεε fiεε fi bó etfuse ê wvú κε.

41 Ε wvú kase tu jim yî bokan bo botete le, bife ê bó le, “Ben fen bεε κε leete λεεtene finεn e? Dí nu ε kocεn. Ε nu wase kefew. Bó nu ε gese wase wee wvù diee nu Waawee ê bonyii bò befe.

42 Ben enε we é beene egεnè. Ben etaa eyεn, wee wvù gese me wvun ε wvú too wase.”

Ε bó koo Jisos

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Κε no Jisos to bεε jemyi nonεn, kan mwaan ε Judas wvù to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε mum buynεn. Wvú to too bô kebombom κε bonyii le ε bó κεηke nyó bô bibuse, ε è to tum bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò duηci bonci noo bonyii bò saake wonη.

44 Ε to nu ε wee wvù to gesεε Jisos to seyse wase nciise bô bonyii bodvu gay le, “Wee wvù me nu ηke enηgay wvú le, embam enoεε, nu wvú, é ben emum ekoo, ejo egεne dvú eyεnè fo wvú elewtε.”

⁴⁵ No Judas to nonεn, mum γεν lo kaη mwaanη fô Jisos e, gay wvú le ε, “Wee N'yεεyi.” No wvú gay nonεn, mum bam wvú ηοεε.

⁴⁶ Ε bonyii ba mum koo Jisos, ghen wvú.

⁴⁷ Ε wee mvu wvù to leeme bô bo Jisos mum dvun nyo ye jem, cun kentunηunη ke nfwa εκολε ke bocee ncese le dvú, sum.

⁴⁸ Ε Jisos bife ê bonyii bodvu ε, “Ben to keekoo me ε no too bô nyó noo bibuse κε diεwε ben to keekoo ε è nu coonη e?”

⁴⁹ Me nse nshee nu beene no diuu nu fô yew ncese le, n'yεεyi bonyii σε ben koo me nje la? Geenεn, fifin kooyi keseen nen le fiεε fi bó to sanηεε ê Nwa' Nyo' le eto ekocεn.”

⁵⁰ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bocii mum lan wvú fó, fεε lo.

⁵¹ Ε cuwee mvu no bii wvú le, ε wvú baa tfume fiεε ye le κε, ε wvú bu κε ε è nu waa ndvu ye le. Ε bó γεν λε bó koo ten wvú,

⁵² ε ndvu yidvu fεyε, ε wvú cine dvú lewte kenyi kencimte.

Ε bó saw nsaw Jisos

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Ε bó mum jo Jisos, γεν bô wvú fô εκολε ke bocee ncese le. Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake wonη noo bonyii bò dunçi bonci nu ε bó to tase wase fó.

⁵⁴ Βó to gene bô Jisos ε Bitá bii lo εjim ncejole. Ε wvú γεν buy naa lakfulεεη yi εκολε ke bocee ncese

le, mum shii bô bonyii bô to ceyte la didvu no yosene ηgyu.

⁵⁵ Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bocii bô saake bonsaw mum no gomte fιεε fι bó etey yî Jisos e, ege é bó eyu wvú. Geenεn, fanε yaa yen fιεε le κε.

⁵⁶ Ε bonyii nteen mum ben jim nsaw mbiay εκumε Jisos. Geenεn, ε wee no jemyi fιεε ε fι yaa too kpwentene bô fι wee mvu le κε.

⁵⁷ Ε bonyii bomew ke nε mum leem we, cu yibo mbiay yî ye le gay λε,

⁵⁸ “Bese se nu ε yuw ε wvú gayte λε wen nu ke esâw yew ncese yin yî bó bom bô can, ejo εdiuw εta ekase bom yimi ε è yaa nu bô can κε.”

⁵⁹ Naa no bó to jemyi nonεn, ε njeme wvubo fanε yaa etoo kpwentene κε.

⁶⁰ Ε εκολε ke bocee ncese le mum nε leem we fwe dvu bonyii, bife ê Jisos λε, “Κε wo κεηke fιεε keetfuse le? Wo yuuke κε mwεεm mvù bonyii ban jemyi yî yo le?”

⁶¹ Ε Jisos mεy diuw tfu, fanε yaa tfuse fιεε κε. Ε εκολε ke bocee ncese le bvuu bife ê Jisos λε, “Ε nu wo Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvù Waa Nyo', Nyo' wvù bó bensee?”

⁶² Ε Jisos tfuse λε, “Ε nu me. Ben nu ke eyen no wee wvù diee nu Waawee ε shii ê εbo ke εcεεy ke Wee wvù κεηke Mvunγay e, ke ebvuu eyen no wvú shiile too we ê kembεw e.”

⁶³ Ε εκολε ke bocee ncese le yuw nonεn, mum saayε ndvú ye le, bife λε, “Shiee nu dvú wvù beene ebvuu egomte wee λε wvú eleem fεn ejeme fιεε le?”

§

⁶⁴ Kε ben nu ε yuw wase no wvú joo bvudvuu bvú Nyo' le? Ben ε gay ε la?" Ε bonyii bocii mum sumten ε wvú nu wee wvù bó eyu lo.

⁶⁵ Ε bonyii bomew mum κew no cuyte nceη yî Jisos e, kay εjise eye, no kfunε wvú bô mvunko, gayte ε, "Κε γεε kewee ntum Nyo' kuw keseen." Ε bonyii bo nci le ke nε jo Jisos mum κew no suunke.

Ε Bita ma Jisos

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ No Bita to nu je εκυεku lakfulεεη e, ε wan kpwoon mvu ηgoo boom bokεεε bô to lemte εκολε ke bocee ncese le nε to mbew ye le.

⁶⁷ No wvú yεn Bita le ε wvú yosene ηguy, ε wvú taa wvú nεn tunη, gay ε, "Wo ten be nu ben ε Jisos Wee wvu Nasalet wε."

⁶⁸ Ε Bita tun, gay ε, "Κε me ηkee fiεε fi wo jemyi fin κε. Κε me ηkee κε." No wvú gay nonεn, mum nε fó γεn fô diuw ketaaη e, ε nyimshie mum ton.*

⁶⁹ Ε wan kpwoon wε bvuu yεn wvú le, gay ê bonyii bô to leeme fó ε, "Wee wvun nu mvu bó le."

⁷⁰ Ε Bita bvuu tun. Ε kefew ke dīoo gεnce caan, ε bonyii bô to leemene fó ba bvuu gay ê Bita ε, "Ε nu keceεy ε wo nu mvu bó le, njefo wo nu ten wee wvu Galilee."

⁷¹ Ε Bita mum kan, tee lon yî εκολε kew e gay ε, "Κε me ηkee wee wvun wvù ben jemyi εκumε wvú κε."

---

§ **14:63** Wvú to saayi ndvú ye le nonεn, njefo fi to nu ε sase wvú le.

14:65 Yεsa 50:6; 53:5; Luk 7:16 * **14:68** Κε boηwa' bo boyvuum bomew κεηke njeme wvu le, "Ε nyimshie mum ton" κε.

⁷² Kaŋ mwaan ε nyimshie bvuu ton ε bokaŋ bofεε. Ε wvú yuw mum kume njeme wvù Jisos be jeme ê wvú le, “Nyimshie ke enu le yí eton bokaŋ bofεε, ε wo ε ma wase me bokaŋ botεte.” Ε wvú mum keεε kpwe no beele.

15

*Ε bó nya Jisos can Baylet wee sa' wvu Lum e
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)*

¹ Ε εkfun ke gen le jó eyuule too nen, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won noo bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' le, bô è nu bonyii bocii bô saake bonsaw mum shii jo ntaŋ, kay Jisos, jo wvú gen nya can Baylet e.

² Ε Baylet bife ê Jisos le, “Ε nu wo wvù Nfon Bojuu le?” Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ε nu no wo gay.”

³ Ε bocee ncese bo baay baay mum kew no teyte mwεεm yí Jisos e nteen.

⁴ Nonen ε Baylet bvuu bife ê Jisos le, “Κε wo keŋke fiεε keetfuse le? Wo yuuke ke mwεεm mvù bó cuci yí yo le?”

⁵ Geenεn ε Jisos faŋε yaa ebvuu etfuse lo fiεε ê wvú ke. Ε diuw yum Baylet.

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Ε to ké dīoo nu kefew ke Nkaw Danεfey wvun e, ε Baylet bvuse wee ncaw mwaan yew ncaw e wvú bonyii nu ε leke.

⁷ Ε to nu kefew kedvu le, ε wee mvu nu yew ncaw e ε diee nu Balabas, ε wvú nu ηgoo bonyii bô to nu yew ncaw e bô to kewεε mvunlaa εlaante yuwye bonyii le.

8 Ε kebombom ke bonyii le mum to κew no biite
λε Baylet ege no wvú to ké no gee fô bowen e.

9 Ε Baylet bife ê bó λε, “Ben gomte λε me embvuse
ε ε nu Nfon Bojuu le?”

10 Wvú to biite nonen njefo wvú to nu ε κιεε λε
bocee ncese bo baay baay to nya Jisos can wen e ε
ε nu njefo bó to bene kendonj bô wvú.

11 Geen, ε bocee ncese bo baay baay beyse
kebombom ke bonyii le λε bó egay λε wvú ebvuse
ε ε nu Balabas.

12 Ε Baylet bvuu bife ê bó λε, “Ε me ndioo ε
mbvuse nonen, enge nεε bô wee wvun wvú ben
teje λε Nfon Bojuu?”

13 Ε bó mum wam lo foweεwe λε, “Bó eta lo wvú
yî kentam e.”

14 Ε Baylet bife ê bó λε, “Bó eta wvú nje la? Fiεε fi
befe fi wvú ge nu la?” Ε bó bvuu no wamte gene κε
lo fwe λε, “Bó eta wvú yî kentam e.”

15 Nonen ε Baylet mum bvuse Balabas njefo wvú
to gomte keege no kebombom shieele. Ε wvú gay
ε bó tam Jisos, mum nya λε bó egen eta yî kentam e.

*Ε bonyii bo nci le no σεwse Jisos
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)*

16 Ε bonyii bo nci le mum jo Jisos ley γεν dvú
entow fò bó to teje λε Bletolium. No bó ley, mum
kum kebese ke ηgoo bonyii bo nci le kecii ε kí tase.

17 Ε bó mum jo ndvu bvunfon shfuse yî ye le,
bvuu lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ε
wvú εfa.

18 Ε bó mum κew no bune wvú gayte λ, “Biaa kemaan. Nfon Bojuu.”

19 No bó gee nonen mum no suunke wvú bô kemaan yî εκολε le, cuyte nceη yî ye le, too tumte ενvuw ê wvú εjise, bune wvú.

20 Ε bó ke σεwse wvú nonen μεσε, mum kase baa ndvu bvunfon ye yî ye le, jise ndvú ye yî ye le, mum jo wvú no gene dvú keegen eta yî kentam e.

Ε bó ta Jisos yî kentam e

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Ε bó dioo gene, ε bô bo wee mvu tasen ε wvú kfuuyi ηkpwaante ε diee nu Semon, ε è nu wee wvu Selin. Wvú to nu icee Eλeksanda bô Lufus. Ε bó mum kan wvú ε wvú tuu kentam ke Jisos e.

22 Ε bó no gene bô Jisos γεν buy bvudvuu bvù bó teηe λ Golgota le, (ε diee din nu λ Ngbwow Εκολε,)

23 mum nya mbvuum ê wvú λ wvú ewu ε bó ε fiysen bô εfuwe kemew ε bó teηe λ μελ. Geenen ε Jisos fanε yaa wu κε. *

24 Ε bó mum ta wvú yî kentam e. Ε bó jo ndvú ye keegaw ê bikuu bibole mum tum kan bô ndvú yidvu keekiεε no wee nu ejo.

25 Kefew kè bó to taε Jisos yî kentam e to nu didiuu bvuuκε fontaηentaη.

26 Ε bó saη fiεε fi bó taε wvú yî kentam e nje fí ε fí nu λ, wvú nu, “Nfon Bojuu.”

27 Bó to nu ε ta ten bocooη bofeε yî bintam e, wvumvu ê εbo ke Jisos e ke εcey e, wvumvu ê εbo kew ke εηκοηko le. [

15:18 Mat 27:11   **15:19** 14:65   **15:21** Lum 16:13   * **15:23**
 Mbvuum man to nu keege λ wvú eciwlε saa ebvuu eyuuke nsase
 κε.   **15:24** Mben 22:18   **15:26** Mat 27:11   **15:27** Yesa 53:12

28 Ε φί mum kocεn no bó to sanεε wase ê Nwa' Nyo' le le,

“Bó to nu ε tan wvú ηgoο bonyii bò nu ε buw mwεεm e.”] †

29 Ε bonyii no fele ye ne Jisοs e mεεke lo bikuu, baale wvú bô boncun gayte le, “En'gheee! Wo wvù se nu keeke esâw yew ncese ekase eyoo yî εdiuw e εta,

30 κε fi le εκολε kuw eshii yî kentam kie le.”

31 Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le no buu ten wvú εbonεbon gayte le, “Wvú se fii bonyii bomew se wvú nulo efi kew εκολε ηkuuη.

32 Wvú wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε, wvú wvù nu Nfon bonyii bo Islael κε eshii le yî kentam e keseen é bese eyen emum ebee wvú le.” Ε bonyii ba bò bó to taε yî bintam e bô bo Jisοs no baale ten wvú bô boncun.

Ε Jisοs kpwe

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Ε diuu ke dioο ben leke, ε εκfuη ne jiiim won tfuu γεν buy didiuu ditete εmvunsheenη.

34 Ε è ke no nu didiuu ditete, ε Jisοs ne fuη foweεwe le, “Eloy, Eloy lama sabaktani,” fi nu le, “Nyo' wεm, Nyo' wεm, wo lan me nen nje la?”

35 Ε bonyii bomew bò to leeme fó dioο yuw, gay le, “Ben eyeke eyuw, wvú teηε Elayja.”

36 Ε wee mvu bó le ne lewte jo kusha, ffum ê mbvuum mo ηgbwayηgbwayi le, bon yî fite le neke

† 15:28 Κε boηwa' bo boyvuum bomew κεηke kencim kè 28 κε.

15:29 Mben 22:7-8; 109:25   15:29 14:58   15:32 Mat 27:11

15:33 Amo 8:9   15:34 Mben 22:1   15:36 Mben 69:21

le wvú ewu, mum gay le, “Ke leem nen é beene eyen laa Elayja nu eto eshike wvú yí kentam kin e le.”

37 E Jisos ne wam foweewe mum yoy n'yoy wvu fokemese.

38 E ndvu yí to gawsene yew ncese ente sele entelen kew fowe bow buy fokuse biba bifee.

39 E cee ekole bonyii bo nci le wvú to leeme fwe dvu Jisos dioo yen je yí Jisos kpwe jó le, mum gay le, “Keccey, wee wvun se nu Waa Nyo'.”

40 Bokene bomew to leeme fó ntamndwee taale. Ngoo bó le to nu Maalia Magdalen bó Maalia wvú bwee jem wvu caan bó Yosεs, ε wvumvu nu Salome.

41 Bokene ban nu bò to bii Jisos e Galilee fici wvú. Bó to nu fó bó bokene bomew ten nteen bò to bie Jisos e ε bó bó to Jerusalem.

E bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

42 E è ke no nu wase ekiεguu εbvubwe, no è to nu Diuu di Nseyse le keeley yí diuu di mbam e,

43 ε wee mvu wvu Alimatia wvú bó to teje le Yosεw, kuu fitele gen yen Baylet e keeleke gvune di Jisos e egen edwey. Yosεw wvun to nu ηgoo bonyii bò saake won e, ε bonyii to wvumte naa wvú ntay. E wvú kebee to ceyte ten kefew kè bvunfon bu Nyo' le nu ke eto.

44 E Baylet yuw, ε diuw yum lo wvú le Jisos be ε kpwe wase. E wvú tee ekole ke bonyii bo nci le kie ε kí to, ε wvú bife ê wvú laa Jisos be ε kpwe wase le.

45 Ε wvú dioo yuw ê ekolε ke bonyii bo nci le kedvu le Jisos be ε kpwe wase, ε wvú mum nya gvune didvu ε Yoσεw.

46 Ε Yoσεw mum nε γεν guy ndvu yì jee, γεν shike gvune di Jisos e, baancε jó, γεν jike ê jem e ε bó cow yì kemaan e, mum biηse kebwee ke tε le to ban diuw jem yidvu dvú.

47 Ε Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Yoσεs yen bvudvuu bvù bó dwey Jisos fó le.

16

Ε Jisos buy yì kpwe le

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Ε diuu di mbam e ke dioo fey wase, ε Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Jεm, noo Salome guy bonfey bò shfuunεkene wvu le bó egen eyefe gvune di Jisos e dvú.*

2 Ε è ke no nu ε è bεε naa lo fontanεtanε ke no diuu bεε san lo yì diuu di fwe yì kema le, ε bó nε no gene fô jem.

3 Ε bó dioo gene nonεn no jemyi εbonεbon le laa è nu ke ebiηse yeε tε di bó ban diuw jem dvú é bó se ley ε?

4 Geenεn ε bó dioo lan jise, yen ε bó ε biηse wase tε didvu. Tε din to nu naa lo kebwee ke tε le.

5 Ε bó dioo ley γεν ê jem, yen cuwee mvu le ε wvú ε shii εbo εceεy ε tfume ndvu ε yì defe, baa. Ε ye kufe bó nen wuuu.

6 Ε cuwee wvudvu gay ê bó le, “Fo diuw eyumtè ben ke. Me ηkee lo le ben gomte ε è nu Jisos wvu

---

* **16:1** Ε nce Bojuu le nu ε diuu to ké ka fokieguu. Fi nu le bokεne ban to guy bonfey ban ε diuu di mbam e ε fey wase se buy γεν fó jem. **16:6** 8:31

Nasalet wvù bó se taε yî kentam e. Kε wvú bεε fεn kε. Wvú nu ε buy wase yî kpwe le. Ben etaa eyen fô bó se jikεε wvú.

⁷ Ben eγen esee ê boom bew bo ηγoo le noo ê Bitale wvú nu ε sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó no wvú to gayεε ê ben.”

⁸ E bokεne ba buy ê jem ciinke nen kikikiki, ne fεε lo, ε diuw ε looce ε yum bó nen kaww. E bó fanε yaa jeme fiεε ê wee kε, njefo bó to fane lo.†

*E Jisos duηce ye ye ê bonyii
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)*

[
⁹ Jisos to buy yî kpwe le diuu di fwe yî kema le ε è bεε kebitele, yaw buynen ε è nu fô Maalia Magdalen wvú wvú to bvuseε bonceendaa bo dεwle le yî ye le bosooshiwiy.

¹⁰ E Maalia mum γen see ê bonyii bò bô bo Jisos to ké no nu. Bonyii ban to nu ε shii beele soo bikuu.

¹¹ E bó dioo yuw no kpwoon wε gayte le wen be ε yen Jisos e ε wvú nu dvú, ε bó fanε yaa bee naa lo kε.

(Luk 24:13-35)

¹² Ejim jodvu ε Jisos bvuu duηce ye ye ê bonyii bew bomew bo ηγoo le bofεε ε bó gene ntεw mvu le ε nfiεsen ye ε kumen wase.

¹³ E bó tu jim, γen see ê kebese ke bonyii bo ηγoo le, ε bó fanε yaa bee bó le kε.

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Ejim jodvu ε Jisos duηce ye ye ε è nu wase ê boom bew bo yuufe ncow mwaan e kebεε ε bó

16:7 14:28; Luk 24:34 † **16:8** Kε boηwa' bo boyvuum bomew kenke bincim bi 16:9-20 kε. **16:14** Lem 1:6-8

diekene. E wvú saw bó, njefo bó to baa keŋke mbee ke, tɛmyi bikuu keebɛe bonyii bò to yɛnɛɛ wvú le seke wvú to buyɛɛ yí kpwe le.

¹⁵ E wvú mum gay ê bó le “Ben eɣɛn won e tfuu eɣɛn efewcì saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bocii.

¹⁶ Wee wvù é bee saaka wvudvu le, bó e lese wvú ê joo, é wvú ke eboy. Wee wvù e faŋ keebɛe, nu e wvú nu ke eley ŋɛw e.

¹⁷ Bonyii bò nu e bee nu ke egeɛ mwɛɛm mvù duŋci mvuŋgay mvu Nyo' le diɛwɛ mvun e: bó nu ke ebvuuse bonceendaa bo dɛwle le yí bonyii le ê diee diem e. Bó nu ke ejemyi díɛw yi fiɛ.

¹⁸ Bó nu ke ejici yó le bô can. E bó cim wu lo njiw, wvú saa ege fiɛɛ bô bó ke. Bó nu ke egeɛle can yí bonyii bò cɛmkene le, e bó bonene.”

E Jisos ben we

(Luk 24:50-53)

¹⁹ E Tata Jisos jeme ê bó nonɛn mɛse, e Nyo' mum jo wvú e wvú ben we shii ê ebo ke eɛɛy ke Nyo' le.

²⁰ E boom bew bo ŋgoo le ke mum buy no ghane fewci saaka wvù jee mondvuum e monciim. E Tata lemte bô bó tomte fiɛɛ fi bó to fewci le è nu keɛɛy bô mwɛɛm mvù duŋci mvuŋgay mvu Nyo' le mvù bó to gee.]

16:15 Mat 28:19   **16:16** Lem 2:38   **16:17** Lem 8:7; 16:17; Lem 2:4; 10:46; 19:6; 1Kol 14   **16:18** Luk 10:19; Lem 28:3-6; Lem 4:30; 5:16; 8:7; Jɛm 5:14-15   **16:19** Mat 22:44; Lem 1:9-11   **16:20** Ibu 2:4

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monfem
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e